

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

**КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ,
ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ, ОХОРОНИ ПРАЦІ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Андрій ГЕРЕВЕНКО

ЦИФРОВА ЕКОСИСТЕМА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ІНТЕРАКТИВНИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

УДК 331.45:004.9:378.1

614.8:377

Затверджено Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 21 від «17» лютого 2026 року)

Рецензенти:

Вільхова Оксана Григорівна – доцентка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Сіпій Володимир Володимирович – завідувач відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, старший дослідник.

Геревенко А. М. **Цифрова екосистема безпеки праці в закладах професійної освіти:** інтерактивний навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. 102 с.

В електронному навчально-методичному комплексі «Цифрова екосистема безпеки праці в закладах професійної освіти» висвітлено сучасні підходи до формування, впровадження та розвитку системи безпеки праці в умовах цифровізації освітнього середовища. Видання орієнтоване на інтеграцію цифрових інструментів, інтерактивних ресурсів і інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і управлінських працівників закладів професійної освіти.

У комплексі розглянуто широкий спектр актуальних питань, зокрема: створення та функціонування цифрового освітнього середовища з питань охорони праці; використання електронних навчальних ресурсів, онлайн-платформ і мультимедійних матеріалів у навчальному процесі; застосування інтерактивних методів навчання, кейсів і симуляційних завдань для формування культури безпеки праці; забезпечення інформаційної безпеки та розвитку цифрової культури учасників освітнього процесу.

Ключовий акцент зроблено на практичній спрямованості матеріалів, методичних рекомендацій, упровадження цифрових рішень у систему охорони праці закладів професійної освіти. Це сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, розвитку професійних і цифрових компетентностей педагогів, а також формуванню стійкої культури безпеки праці.

Видання адресоване науково-педагогічним і педагогічним працівникам, керівникам і методистам закладів професійної освіти, викладачам і майстрам виробничого навчання, а також усім фахівцям, які зацікавлені у впровадженні сучасних цифрових інструментів у систему управління та забезпечення безпеки праці в освітньому середовищі.

Навчально-методичний комплекс підготовлено в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи БІНПО «Трендвотчинг ринку праці в системі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах повоєнного відновлення України» (0122U202007, 2022–2025 рр.).

© БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026

© Геревенко А. М., 2026

ІНТЕРАКТИВНИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ІНТЕГРУЄ ЧОТИРИ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ КОМПОНЕНТИ:

1. АНАЛІТИКО-НОРМАТИВНИЙ БЛОК

Актуалізована база нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП, закони, положення, рекомендації МОН та Держпраці) з гіпертекстовою навігацією та швидким доступом до чинних редакцій через офіційні джерела (zakon.rada.gov.ua, dsp.gov.ua). Особлива увага приділена дуальній формі навчання, психосоціальній підтримці учасників та інклюзивності освітнього процесу.

2. МЕТОДИЧНИЙ КОНСТРУКТОР

Набір алгоритмів і технологій проведення занять з професійно-теоретичної підготовки з наскрізною інтеграцією питань безпеки (проблемне навчання, мікромодулі, кейс-методи, інтерактивні плакати, VR-симуляції небезпечних ситуацій). Адаптовано до очного, дистанційного та змішаного форматів з урахуванням обмеженого доступу до інтернету та психологічного стану учасників.

3. ІНТЕРАКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ СИМУЛЯТОР

Центральний елемент комплексу — цифрова платформа для автоматизації навчання, перевірки знань, моніторингу прогресу та формування документів. Містить п'ять функціональних модулів: НПАОП; Затвердження НПАОП (конструктор наказів, графіків, переліків); Навчання та перевірка (онлайн-тести, білети, вебіари синхронно/асинхронно); Результати (протоколи, посвідчення); Перша допомога (інтеграція офіційного мобільного додатка ТЧХУ та офлайн-матеріалів).

4. БЛОК СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ

Аналіз глобальних трендів безпеки та здоров'я на роботі: екзоскелети (універсальні та плечові моделі), VR/AR-симулятори, смарт-детектори та IoT-рішення для моніторингу середовища, мобільні додатки першої допомоги та платформи знань. Огляд можливостей фінансування через міжнародні грантові програми та партнерства з роботодавцями.

IoT (англ. Internet of Things, Інтернет речей): концепція обчислювальної мережі фізичних об'єктів, оснащених вбудованими технологіями для взаємодії один з одним або із зовнішнім середовищем, що дозволяє їм збирати та обмінюватися даними без безпосередньої участі людини

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	5
1	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ЗПО	7
1.1	Вектори розвитку нормативно-правової бази охорони праці та її вплив на професійну підготовку	7
1.1.1	Цифрова трансформація та інтеграція інноваційних інструментів	9
1.1.2	Нова парадигма професійної освіти (Закон № 4574-IX)	12
1.1.3	Психосоціальна підтримка та ментальне здоров'я	13
1.1.4	Міжнародні практики та комплексна профілактика: досвід А+А 2025	16
1.2	Конституційні основи та ключові принципи державної політики в галузі охорони праці	18
1.3	Обов'язки учасників освітнього процесу та типові порушення	23
1.3.1	Вертикаль відповідальності: від стратегії до практики	24
1.3.2	Аналіз типових порушень та їх наслідків	27
1.3.3	Цифрова інтеграція як метод мінімізації порушень	29
	Література до розділу 1	30
2	РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	32
2.1	Закон України «Про охорону праці» та архітектура підзаконних актів у системі ЗПО	33
2.1.1	Ключові правові імперативи для адміністрації та педагогів	34
2.1.2	Система підзаконних актів та їх галузева специфіка	37
2.1.3	Практичне застосування через цифровий ресурс	39
2.2	Спеціальні положення: захист неповнолітніх, інструктування та роботи з підвищеною небезпекою	41
2.2.1	Правовий захист та особливості навчання неповнолітніх	42
2.2.2	Методологія розробки та впровадження інструкцій з охорони праці	44
2.2.3	Роботи з підвищеною небезпекою: спеціальний режим допуску	46
	Література до розділу 2	48
3	РОЗДІЛ 3. ІНТЕРАКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ СИМУЛЯТОР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ В ЗПО	51
3.1	Методика проведення занять з професійно-теоретичної підготовки з акцентом на безпеку	52
3.2	Практико-орієнтована нормативна база охорони праці в ЗПО	55

3.3	Освітній симулятор «Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці»	56
3.3.1	Модуль 1. «НПАОП» (нормативно-правова база з охорони праці)	58
3.3.2	Модуль 2. «Затвердження НПАОП» - конструктор наказів, графіків, переліків	60
3.3.3	Модуль 3. «Навчання та перевірка знань» - розклад, вебінари, тести (синхронно/асинхронно)	62
3.3.4	Модуль 4. «Результати перевірки знань» - протоколи, посвідчення	64
3.3.5	Модуль 5. «Перша допомога» - інтеграція мобільного додатка ТЧХУ та офлайн-матеріалів	65
	Література до розділу 3	67
4	РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ	69
4.1	Глобальні концепції та стратегії: від Industry 4.0 до Vision Zero	69
4.2	Екзоскелети як інструмент фізичного розвантаження та ергономіки	71
4.3	VR/AR-технології та смарт-детектори: моніторинг ризиків і віртуальне навчання	74
4.4	Мобільні додатки першої допомоги та платформи знань: доступність і превентивність	79
4.5	Інструменти фінансування та впровадження: грантові програми для модернізації ЗПО	93
	Література до розділу 4	96
	ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ	99

ПЕРЕДМОВА

Сучасна система професійної освіти в Україні переживає глибокі трансформації, зумовлені прийняттям Закону України «Про професійну освіту» від 21 серпня 2025 року № 4574-IX (набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування, з особливостями застосування окремих положень), модернізацією нормативної бази охорони праці та активною цифровізацією навчального процесу. У закладах професійної освіти забезпечення охорони праці та безпеки життєдіяльності набуває критичного значення, оскільки освітній процес поєднує теоретичну підготовку з практичними заняттями в майстернях, лабораторіях і на підприємствах-партнерах.

Стаття 18 Закону України «Про охорону праці» (чинна редакція від 12 вересня 2025 року) чітко зобов'язує роботодавців, включаючи керівництво ЗПО, проводити обов'язкове навчання, інструктажі та перевірку знань з питань охорони праці для всіх працівників та учасників освітнього процесу перед початком роботи та періодично. Невиконання цих вимог тягне за собою адміністративну відповідальність та створює ризики для здоров'я й життя педагогів і здобувачів освіти.

Умови воєнного стану, періодичні відключення електроенергії, повітряні тривоги та перехід до гібридних і дистанційних форматів навчання роблять традиційні методи організації безпеки менш ефективними. Водночас цифровізація освіти відкриває нові можливості: використання інтерактивних симуляторів, асинхронних модулів, онлайн-тестування, гіперпосилань на нормативні акти, мобільних додатків та віртуальної/доповненої реальності дозволяє забезпечити безперервність, доступність і якість підготовки з питань охорони праці навіть у кризових умовах.

Запропонований цифровий освітній ресурс «Цифрова екосистема безпеки праці в закладах професійної освіти: інтерактивний навчально-методичний комплекс» об'єднує теоретичні засади, нормативно-правову базу та практичний інтерактивний симулятор. Він розроблений на основі двох електронних курсів автора: – «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО» (68 с., 2026 р.); – «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти» (95 с., 2026 р.).

Ресурс створено з використанням сучасних цифрових інструментів: гіперпосилань на офіційні джерела (zakon.rada.gov.ua, dsp.gov.ua), інтерактивних мап процесів, онлайн-білетів/тестів у синхронному та асинхронному режимах, конструкторів документів, інтеграції офіційного мобільного додатка «Перша допомога» Товариства Червоного Хреста України та можливостей офлайн-доступу для критичних матеріалів. Окремий розділ присвячено сучасним тенденціям: екзоскелети, VR/AR-симулятори, смарт-детектори, мобільні

платформи та інструменти фінансування (грантові програми міжнародної технічної допомоги).

МЕТА РЕСУРСУ - сформувати у педагогічних працівників закладів професійної освіти системні компетентності з цифрового управління охороною праці та безпеки життєдіяльності, забезпечити ефективне, юридично легітимне та прозоре проведення навчання та перевірки знань відповідно до статті 18 Закону «Про охорону праці», знизити ризики травматизму під час занять, підвищити загальну культуру безпеки та підготувати конкурентоспроможних фахівців для сучасного ринку праці.

ЗАВДАННЯ РЕСУРСУ:

- систематизувати ключові нормативно-правові акти та методичні рекомендації;
- надати методику проведення занять з акцентом на безпеку в очному, дистанційному та змішаному форматах;
- запропонувати інтерактивний освітній симулятор як практичний інструмент для автоматизації організації навчання, перевірки знань, моніторингу процесів та видачі документів;
- інтегрувати елементи першої допомоги, психосоціальної підтримки та сучасних технологій для профілактики ризиків;
- проаналізувати глобальні тенденції безпеки та здоров'я на роботі та доступні джерела фінансування для модернізації закладів професійної освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Ресурс базується на багаторічному практичному досвіді автора як інженера з охорони праці в закладах професійної освіти, рекомендаціях Державної служби України з питань праці, науково-методичних розробках Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, а також на аналізі сучасних тенденцій безпеки праці.

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ - педагоги та фахівці закладів професійної освіти, які відповідають за організацію безпечного освітнього процесу: директори, заступники директорів, методисти, викладачі професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання, інженери з охорони праці, соціальні педагоги та практичні психологи.

Ресурс може використовуватися як самостійний електронний навчальний комплекс для підвищення кваліфікації, підготовки до атестації та щорічної перевірки знань або як допоміжний інструмент для дистанційного і гібридного навчання в умовах сучасних викликів. Він стане надійним помічником у повсякденній роботі педагогів закладів професійної освіти, сприятиме формуванню високої культури безпеки та інтеграції сучасних цифрових технологій у професійну освіту України, де безпека праці — не лише обов'язок, а й конкурентна перевага випускників на ринку праці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ЗПО

1.1. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ

Нормативно-правова база охорони праці в Україні у 2025–2026 роках перебуває в стані системної трансформації, що зумовлено поєднанням правових, соціально-економічних та освітніх чинників. До ключових з них належать конституційні гарантії права громадян на безпечні й здорові умови праці (статті 43, 45, 46 Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР), міжнародні зобов'язання України як держави-кандидата на членство в Європейському Союзі, а також нові виклики, пов'язані з цифровізацією освітнього процесу, дією воєнного стану та потребами повоєнного відновлення.

Базовим нормативним актом у цій сфері залишається Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII (чинна редакція від 12 вересня 2025 року, підстава — Закон України № 4574-IX). Оновлена редакція закону відображає перехід від формального контролю дотримання вимог охорони праці до системного управління ризиками та превентивної моделі забезпечення безпеки.

Для закладів професійної освіти ці зміни мають особливе значення, оскільки освітній процес у них поєднує теоретичне навчання з практичними заняттями у навчально-виробничих майстернях, лабораторіях і на підприємствах. Значна частина таких занять пов'язана з використанням обладнання підвищеної небезпеки (верстати, зварювальні установки, електроустаткування, хімічні речовини), а серед здобувачів освіти переважають неповнолітні особи. За цих умов охорона праці перестає бути виключно контрольно-наглядовою функцією та трансформується в інтегровану складову професійної підготовки.

Сучасні підходи до нормативного регулювання орієнтовані на формування у здобувачів освіти компетентностей безпечної поведінки, здатності самостійно оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності. Відповідно змінюється і роль педагога, який виступає не лише транслятором знань, а й організатором безпечного освітнього середовища та наставником у питаннях культури безпеки.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ТА РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Важливим напрямом розвитку нормативно-правової бази охорони праці є її гармонізація з європейськими стандартами. Ключовим орієнтиром у цьому процесі стала імплементація

положень Рамкової директиви Ради ЄС 89/391/ЄЕС від 12 червня 1989 року «Про впровадження заходів щодо поліпшення безпеки та здоров'я працівників на роботі». Адаптація вимог цієї директиви в національному законодавстві закріпила перехід від реактивної моделі реагування на нещасні випадки до проактивної моделі управління ризиками.

Сутність ризик-орієнтованого підходу полягає в обов'язковій ідентифікації потенційних небезпек, оцінці ймовірності їх виникнення та можливих наслідків, а також у плануванні профілактичних заходів ще до початку виконання робіт або проведення навчальних занять. Для ЗПО це означає системний аналіз умов у кожній навчальній майстерні, лабораторії чи на базі дуального навчання з урахуванням віку здобувачів освіти, технічного стану обладнання та зовнішніх факторів, зокрема загроз, пов'язаних із воєнним станом.

Нормативною основою цього підходу є стаття 13 Закону України «Про охорону праці», яка покладає на керівника закладу обов'язок створення та функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Деталізація процедур (регулярна оцінка ризиків, внутрішні аудити, залучення працівників і здобувачів освіти до процесу управління безпекою) здійснюється локальними документами закладу освіти (положення про СУОП, процедури оцінки ризиків, плани аудитів тощо) та, за наявності, галузевими нормативно-правовими актами. Додатковим орієнтиром слугують положення конвенцій Міжнародної організації праці, зокрема Конвенції № 155 «Про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище», що закріплює концепцію нульового травматизму.

У професійній підготовці впровадження ризик-орієнтованого підходу відображається через включення до навчальних програм елементів аналізу виробничих ризиків та формування практичних навичок безпечної організації робочого місця. Здобувачі освіти навчаються не лише виконувати інструкції, а й усвідомлено оцінювати небезпеки перед початком роботи. Так, у підготовці за професією «електромонтер» використовується аналіз матриць ризиків для оцінки можливих уражень електричним струмом, що сприяє підвищенню рівня професійної відповідальності та зниженню травматизму.

Отже, розвиток нормативно-правової бази охорони праці в Україні визначається поєднанням євроінтеграційних вимог і потреб системи професійної освіти. Це створює підґрунтя для формування в ЗПО сучасної культури безпеки, орієнтованої на профілактику ризиків і підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в умовах підвищеної відповідальності.

Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Рамкова директива Ради 89/391/ЄЕС від 12 червня 1989 року про заходи щодо поліпшення безпеки та здоров'я працівників на роботі // Офіційний журнал Європейських Спільнот. – L 183. – 29.06.1989. – С. 1–8. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31989L0391> (дата звернення: 01.02.2026).

Конвенція Міжнародної організації праці № 155 «Про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище» (ратифікована Законом України від 02.11.2011 № 3988-VI) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 578. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050 (дата звернення: 01.02.2026).

1.1.1. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Відповідно до пріоритетів, визначених у межах Всесвітнього дня охорони праці 2025 року (тема: «Революційні підходи до здоров'я і безпеки: роль штучного інтелекту та цифровізації на роботі»), цифрова трансформація розглядається як один із ключових інструментів підвищення ефективності системи охорони праці в умовах нестабільності освітнього середовища. Для закладів професійної освіти (ЗПО) це набуває особливої актуальності з огляду на поєднання очного, дистанційного та змішаного навчання, періодичні відключення електроенергії та необхідність забезпечення безперервності освітнього процесу.

Сучасна нормативно-правова база дозволяє застосовувати цифрові платформи та електронні сервіси для багатьох процесів у сфері охорони праці (ведення журналів інструктажів, дистанційного навчання і перевірки знань, електронного документообігу, використання навчальних симуляторів небезпечних ситуацій) за умови дотримання вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV та «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII. Такий підхід сприяє переходу від формального виконання вимог до практикоорієнтованої моделі, де педагог і здобувач освіти мають постійний доступ до актуальної нормативної інформації незалежно від фізичної присутності в закладі.

Наказом Держпраці від 09.10.2025 № 172-25а затверджено (оновлено) Показник нормативно-правових актів з охорони праці, що спрощує навігацію в чинних актах та сприяє швидкому пошуку актуальних норм. Загальні можливості використання електронних документів та електронних підписів у журналах

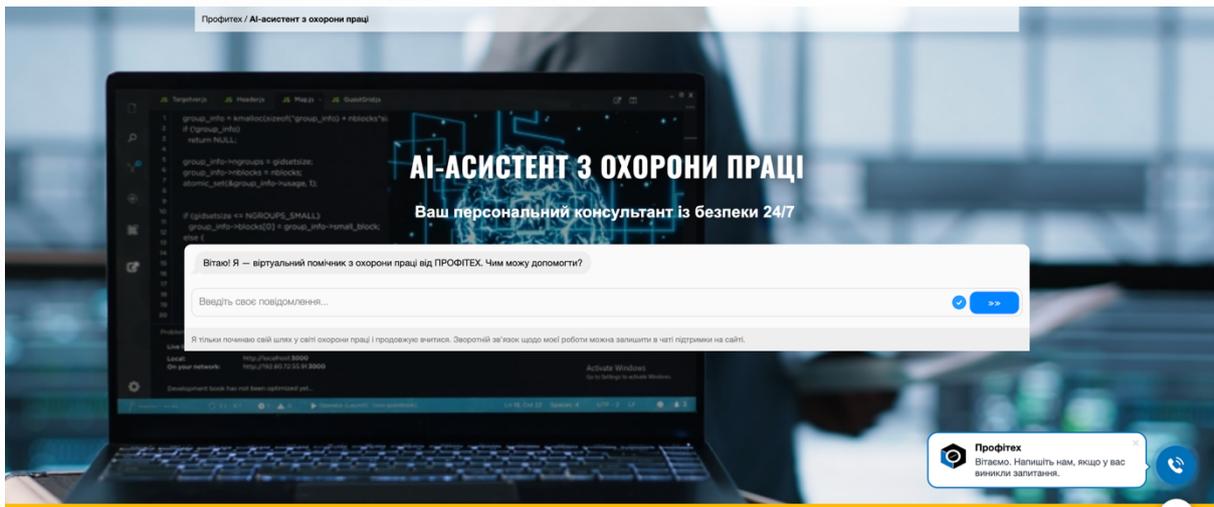
інструктажів, протоколах перевірки знань і іншій документації з охорони праці визначаються зазначеними законами про електронні документи та електронні довірчі послуги, а також внутрішніми процедурами закладу освіти.

Використання інтерактивних симуляторів, у тому числі з елементами віртуальної та доповненої реальності, дозволяє відпрацьовувати алгоритми дій у надзвичайних і аварійних ситуаціях без ризику для життя та здоров'я учасників освітнього процесу. Це особливо важливо для професій з підвищеною небезпекою (зварювальники, оператори верстатів з числовим програмним керуванням, електромонтери), де помилка під час навчання може мати серйозні наслідки. У такому форматі цифровий освітній ресурс виступає не лише джерелом інформації, а й середовищем формування практичних навичок і професійної відповідальності.

Перспективним напрямом цифровізації охорони праці є використання інструментів штучного інтелекту як допоміжних засобів навчання, консультування та самоконтролю. AI-асистенти (доступний за посиланням: <https://profiteh.ua/ai-chat/>), що працюють на основі національного законодавства у сфері охорони праці (КЗпП, Закон України «Про охорону праці», НПАОП, ДСТУ, міжнародні стандарти ISO), можуть застосовуватися в освітньому процесі ЗПО як:

- інструмент підтримки вступного та первинного інструктажу;
- засіб самостійного навчання та перевірки знань із наданням пояснень до відповідей;
- довідковий ресурс для педагогів під час підготовки занять і розробки навчально-методичних матеріалів;
- допоміжний елемент підготовки до атестації та перевірки знань з питань охорони праці.

Застосування таких цифрових інструментів відповідає сучасним рекомендаціям МОН щодо розвитку цифрового освітнього середовища, сприяє підвищенню доступності навчання та формуванню культури безпеки. За результатами апробації цифрових рішень у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників (2025 р.), їх використання сприяло підвищенню рівня засвоєння матеріалу з охорони праці та зростанню готовності слухачів до практичної реалізації вимог безпеки у професійній діяльності.

AI-Асистент з охорони праці див [ТУТ](#).

Таким чином, цифрова трансформація в поєднанні з використанням сучасних інструментів навчання та підтримки прийняття рішень формує нову модель охорони праці в ЗПО - гнучку, доступну та орієнтовану на профілактику ризиків, що відповідає викликам сучасного освітнього та виробничого середовища.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 400. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 01.02.2026).

Наказ Державної служби України з питань праці від 09.10.2025 № 172-25а «Про затвердження Показника нормативно-правових актів з охорони праці» // Офіційний вебсайт Держпраці. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/nakaz-derzhpraci-09.10.2025.pdf> (дата звернення: 01.02.2026).

1.1.2. НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Введення в дію Закону України «Про професійну освіту» від 21 серпня 2025 року № 4574-IX (набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування; окремі норми та перехідні положення застосовуються у строки, визначені прикінцевими та перехідними положеннями Закону) суттєво змінює роль охорони праці у взаємодії «заклад професійної освіти – роботодавець», замінюючи застарілий Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР.

СУТЬ ЗМІН. Закон посилює відповідальність за безпеку здобувачів освіти під час виробничого навчання та дуальної освіти, де значна частина навчального часу може відбуватися на підприємствах-партнерах. Охорона праці стає наскрізною компетенцією, що оцінюється як складова професійної підготовки. Особлива увага приділяється інтеграції питань безпеки в освітньо-професійні програми (ОПП). Новим є обов'язкове залучення роботодавців до розробки стандартів професійної освіти, що робить освітній процес більш адаптованим до реальних потреб ринку праці.

НОРМАТИВНЕ ПІДҐРУНТЯ. Закон № 4574-IX вводить ключові терміни та положення, зокрема: «Дуальна форма освіти» (ст. 14 «Форми здобуття професійної освіти»), де безпека визначається як критичний елемент партнерства з підприємствами; вимоги до професійних стандартів та стандартів професійної освіти (розділ про стандартизацію, зокрема ст. 48 «Стандарт професійної освіти»), які передбачають інтеграцію охорони праці як обов'язкової складової

ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ.

Програми професійно-теоретичної підготовки тепер інтегрують питання охорони праці безпосередньо у технологічні модулі. Наприклад, у курсі «Токарна справа» передбачено модуль «Безпечна експлуатація верстатів», де знання з охорони праці формуються як частина технологічного процесу. Такий підхід забезпечує комплексну підготовку здобувачів, коли безпека стає невід'ємним компонентом професійної компетентності.

компетентностей.

Ці положення доповнюються загальними нормами законодавства про охорону праці (Закон № 2694-XII, ст. 30) та рекомендаціями МОН щодо адаптації освітньо-професійних програм до нових вимог. Закон акцентує на гнучкості освітнього процесу (можливість використання дистанційних і змішаних форматів навчання з питань охорони праці) та відповідальності за порушення правил безпеки.

Інтеграція охорони праці у виробничі модулі сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників: роботодавці надають перевагу фахівцям, які мають сформовані навички з охорони праці. Це зменшує витрати на додаткову перепідготовку та знижує ризик аварій і травматизму на виробництві.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (чинна редакція від 01.01.2026) // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після набрання чинності). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 31.01.2026).

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР (втратив чинність відповідно до Закону № 4574-IX) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 21. – Ст. 114. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр> (дата звернення: 01.02.2026).

1.1.3. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я

З набранням чинності Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15 січня 2025 року № 4223-IX (введення в дію — 07 лютого 2026 року) охорона праці розширює свої межі за межі фізичної безпеки, включаючи психологічні аспекти, що особливо актуально в умовах воєнного стану та посттравматичного стресу.

СУТЬ ЗМІН. Закон уперше на законодавчому рівні визначає психосоціальну підтримку на робочому місці як важливий напрям охорони здоров'я працівників. Згідно зі ст. 33 Закону роботодавець (директор ЗПО) **може** розробити та затвердити програму психосоціальної підтримки працівників на робочому місці. Це передбачає можливість впровадження таких заходів:

- регулярні тренінги для педагогів та здобувачів освіти з питань стресостійкості та профілактики професійного вигорання;

- моніторинг психоемоційного стану (за наявності відповідних програм);
- інтеграцію елементів психологічної безпеки в систему управління охороною праці (СУОП).

НОРМАТИВНЕ ПІДґРУНТЯ. Закон доповнює статтю 4 Закону України «Про охорону праці» (принцип адаптації праці до можливостей працівника з урахуванням стану здоров'я) та відкриває можливості для врахування психосоціальних ризиків під час організації навчання та інструктажів. Це узгоджується з міжнародними нормами МОП, зокрема Конвенцією № 155 «Про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище» (ратифікована Законом України від 02.11.2011 № 3988-VI), яка закріплює концепцію комплексної охорони здоров'я, включаючи психологічний аспект.

Рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу в умовах війни та воєнного стану також акцентують увагу на психологічній підтримці учасників освітнього процесу, що може бути реалізовано через внутрішні програми закладів освіти.

ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ.

Педагоги ЗПО мають можливість проходити підготовку з надання першої психологічної допомоги та управління стресом, що інтегрується у загальну систему безпеки життєдіяльності закладу. Для здобувачів освіти це означає:

- формування культури безпеки - усвідомлена безпечна поведінка, активна участь у профілактиці ризиків;
- підвищення адаптивності та конкурентоспроможності випускників - володіння навичками психологічної стійкості та управління стресом стає додатковою перевагою на ринку праці;
- адаптивність освітнього середовища - можливість використання дистанційних чи гібридних форматів навчання з питань охорони праці та психологічної підтримки без втрати якості, використовуючи асинхронні цифрові ресурси.

Впровадження цих векторів трансформує охорону праці з контрольної функції на сервісну та освітню, де превенція, цифровізація та людський фактор стають фундаментом підготовки фахівців нового типу.

Впровадження цих векторів перетворює охорону праці з контролюючої функції на сервісну та освітню, де акцент на превенції, цифровізації та людському факторі. Вплив на професійну підготовку в ЗПО (Таблиця 1.1.3.) проявляється у:

Вплив векторів з охорону праці на ЗПО

Таблиця 1.1.3.

Аспект	Старий Закон № 103/98-ВР (1998 р.)	Новий Закон № 4574-ІХ (2025 р.)	Вплив на ЗПО
Форма освіти	Традиційна (очна, з акцентом на теорію)	Дуальна (до 50 % на підприємствах, гібридні формати)	Посилення безпеки під час практики, обов'язкові договори з роботодавцями про охорону праці
Охорона праці	Окремий предмет, формальні інструктажі	Наскрізна компетентність, ризик-орієнтована оцінка	Інтеграція в ОПП, щорічна перевірка знань для професій з підвищеною небезпекою
Цифровізація	Відсутня	Електронний документообіг, VR-симулятори	Дистанційне навчання та перевірка знань, асинхронні тести
Психологічна безпека	Не врегульована	Обов'язкові заходи профілактики вигорання	Тренінги для педагогів, моніторинг психоемоційного стану здобувачів
Відповідальність	Штрафи лише для керівництва	Розширена на педагогів і роботодавців-партнерів	Підвищення культури безпеки, зменшення травматизму

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15.01.2025 № 4223-ІХ (введення в дію — 07.02.2026) // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після реєстрації). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20> (дата звернення: 01.02.2026).

Конвенція Міжнародної організації праці № 155 «Про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище» (ратифікована Законом України від 02.11.2011 № 3988-VI) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 578. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050 (дата звернення: 01.02.2026)

1.1.4. МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ ТА КОМПЛЕКСНА ПРОФІЛАКТИКА: ДОСВІД A+A TRADE FAIR 2025

ЗДОРОВ'Я НА РОБОЧОМУ МІСЦІ НА ВИСТАВЦІ A+A

КОМПЛЕКСНА ПРОФІЛАКТИКА

Сучасна охорона праці та безпека життєдіяльності у професійній освіті активно орієнтується на міжнародні стандарти та передовий досвід. Виставка **A+A Trade Fair. Health at work** (2025) – провідний світовий майданчик, присвячений безпеці та здоров'ю на робочому місці – демонструє ключові тренди, які можуть бути адаптовані для ЗПО.

Комплексна профілактика на робочому місці розглядається як фундаментальний принцип запобігання шкоді здоров'ю. Вона включає:

- регулярні медичні огляди здобувачів та працівників;
- ергономічний дизайн робочих місць та обладнання;
- навчання з управління стресом та профілактики професійного вигорання.

Впровадження таких комплексних заходів у ЗПО дозволяє формувати культуру безпеки як у педагогів, так і у здобувачів освіти, забезпечуючи превентивний підхід до ризиків та підвищуючи ефективність навчально-виробничого процесу.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Сприяння благополуччю та стійкості

Психічне здоров'я та стресостійкість на робочому місці також стають ключовими компонентами безпеки. Компанії та заклади освіти можуть

впроваджувати програми психологічної підтримки, тренінги з управління стресом, ресурси для самопомоги, а також культуру відкритого обговорення психічного благополуччя. Для ЗПО це означає інтеграцію психологічної безпеки у навчальні модулі та регулярний моніторинг психоемоційного стану здобувачів та педагогів.

ЕРГОНОМІКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Ергономіка та зміцнення здоров'я забезпечують фізичну та психічну адаптацію робочого середовища. Адаптація робочих місць і обладнання під потреби здобувачів (регульовані столи, ергономічні стільці, оптимальне освітлення) сприяє зменшенню травматизму та підвищенню продуктивності. Досвід А+А показує, що ергономічні

рішення ефективно знижують фізичне та психологічне навантаження, одночасно формуючи у працівників і здобувачів звичку до безпечної поведінки.

В цілому, впровадження комплексної профілактики, психологічної підтримки та ергономічного середовища у ЗПО відповідає сучасним міжнародним стандартам та тенденціям цифровізації та ризик-орієнтованого підходу. Це дозволяє створювати навчальне середовище, яке не лише забезпечує безпеку, але й формує у здобувачів компетентності, необхідні для адаптації до сучасного ринку праці: цифрова грамотність, оцінка ризиків та психологічна стійкість.

A+A Trade Fair. Health at work / A+A – World's leading trade fair for safety and health at work. – 2025. – Режим доступу: див [ТУТ](#). (дата звернення: 31.01.2026).

1.2. КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ТА КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Конституція України як акт вищої юридичної сили визначає людину, її життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю (стаття 3), що створює фундаментальний правовий контекст для всіх сфер суспільного життя, включаючи охорону праці та безпеку життєдіяльності. Це положення є аксіоматичним для сфери охорони праці, де право на безпечне середовище розглядається як невід'ємне природне право особистості, невіддільне від інших прав і свобод людини. У контексті закладів професійної освіти (ЗПО), де освітній процес тісно переплітається з практичними заняттями в майстернях і лабораторіях, конституційні норми набувають особливої актуальності, оскільки вони захищають не лише педагогічних працівників, а й здобувачів освіти, які під час навчання часто прирівнюються до працівників (згідно зі статтею 30 Закону України «Про охорону праці»).

Конституційна тріада гарантій безпечної праці (схема 1.2.), закладена в Основному Законі України (прийнятому 28 червня 1996 року), створює комплексний захист прав учасників освітнього процесу в ЗПО. Ці норми не є абстрактними деклараціями, а мають безпосереднє застосування в повсякденній діяльності закладів освіти, де ризики пов'язані з використанням обладнання підвищеної небезпеки, хімічними речовинами чи механічними процесами. Розглянемо кожну з них детально, з акцентом на імплементацію в професійній освіті:

Схема 1.2. Конституційна тріада гарантій безпечної праці

1. ПРАВО НА НАЛЕЖНІ, БЕЗПЕЧНІ ТА ЗДОРОВІ УМОВИ ПРАЦІ (СТАТТЯ 43 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ): Ця норма гарантує не просто наявність робочого місця, а його відповідність санітарно-гігієнічним нормам, стандартам безпеки та вимогам ергономіки. Вона включає заборону на примусову працю,

обмеження робочого часу (не більше 40 годин на тиждень для дорослих, скорочений для неповнолітніх) та забезпечення заробітної плати не нижче мінімальної. Для ЗПО це означає обов'язкову сертифікацію навчальних майстерень, лабораторій та обладнання відповідно до державних санітарних норм і правил, а також атестацію робочих місць майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки. Наприклад, у майстернях за професією «токарь» або «зварювальник» умови праці повинні враховувати вентиляцію, освітлення, рівень шуму та вібрації, щоб уникнути професійних захворювань. Невиконання цієї норми призводить до адміністративної відповідальності (стаття 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення – штрафи від 15 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для посадових осіб). У контексті воєнного стану ця стаття набуває додаткового значення: ЗПО зобов'язані забезпечувати безпечні умови в укриттях під час повітряних тривог, інтегруючи елементи цивільного захисту в освітній процес.

2. ПРАВО НА ВІДПОЧИНОК (СТАТТЯ 45 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ): Ця гарантія безпосередньо корелює з безпекою, оскільки перевтома є одним із чинників виробничого травматизму та зниження уваги учасників освітнього процесу. Норма передбачає встановлення максимальної тривалості робочого часу, щорічні оплачувані відпустки (не менше 24 робочих днів), вихідні та святкові дні. У ЗПО це проявляється в регулюванні графіка занять: для неповнолітніх здобувачів (віком до 18 років) робочий день не може перевищувати 36 годин на тиждень, а для педагогів – враховувати час на підготовку до уроків без перевантаження. Реалізація цієї норми вимагає від керівництва ЗПО впровадження системи моніторингу навантаження, включаючи заходи з профілактики професійного вигорання (за наявності відповідних програм закладу).

3. ПРАВО НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ (СТАТТЯ 46 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ): Ця норма забезпечує економічну та медичну реабілітацію у разі настання нещасного випадку, хвороби чи інвалідності, спричинених професійною діяльністю. Вона реалізується через систему загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV). Для ЗПО це означає обов'язкове страхування педагогів і здобувачів під час виробничого навчання, виплату компенсацій (одноразова допомога, щомісячні виплати за втрату працездатності) та організацію медичних оглядів (щорічні для робіт з підвищеною небезпекою). Наприклад, якщо здобувач освіти отримає травму в лабораторії через несправне обладнання, заклад зобов'язаний забезпечити повне відшкодування шкоди, включаючи лікування та реабілітацію.

Ключові принципи державної політики в умовах оновленого законодавства (2025–2026 рр.) являють собою конкретизацію конституційних норм і слугують орієнтирами для формування безпечного освітнього середовища в ЗПО. Реалізація цих принципів здійснюється через Закон України «Про охорону праці» (у редакції від 12 вересня 2025 року, з урахуванням змін, внесених Законом «Про професійну освіту» № 4574-IX). Відповідно до статті 4 Закону, державна політика базується на таких фундаментальних принципах, адаптованих до специфіки закладів освіти, де акцент на превентивності, відповідальності та інтеграції безпеки в навчальний процес:

ПРІОРИТЕТ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я НАД РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИРОБНИЧОЇ (ОСВІТНЬОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ: У контексті ЗПО цей принцип означає, що виконання навчального плану чи виробничого замовлення (наприклад, під час дуальної освіти) ніколи не може бути виправданням для порушення правил техніки безпеки. Якщо умови в майстерні загрожують здоров'ю – заняття має бути зупинено, а керівництво зобов'язане повідомити про це органи Держпраці (стаття 13 Закону).

ПОВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦЯ (КЕРІВНИКА ЗПО): Директор закладу несе персональну юридичну відповідальність за створення системи управління охороною праці (СУОП), включаючи призначення інженера з охорони праці, розробку інструкцій та проведення перевірок знань. Будь-яка делегація повноважень не знімає відповідальності з керівника: допуск до виконання робіт/обов'язків без належного навчання і перевірки знань та без оформлення результатів (протокол/посвідчення — коли це передбачено НПАОП 0.00-4.12-05) може тягти адміністративну відповідальність (ст. 41 КУпАП) або кримінальну (ст. 271 КК України – обмеження волі).

АДАПТАЦІЯ ПРАЦІ ДО МОЖЛИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ: Даний принцип набуває особливої ваги при роботі з неповнолітніми здобувачами освіти (віком до 18 років) та особами з особливими освітніми потребами (інклюзивне навчання в ЗПО), що вимагає врахування їхніх фізіологічних та психологічних особливостей під час професійної підготовки. Наприклад, для неповнолітніх заборонені роботи з важкими вантажами чи шкідливими речовинами (Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх..., затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 30.12.1994 № 130). Це включає скорочений робочий день, додаткові перерви та індивідуальні плани навчання.

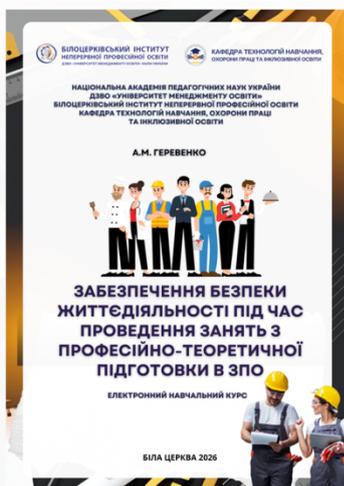
КООРДИНАЦІЯ ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: Україна активно імплементує Конвенцію МОП № 155 «Про безпеку і гігієну праці та виробниче

середовище» (ратифікована Законом від 02.11.2011 № 3988-VI), що вимагає постійного оновлення стандартів безпеки в навчальних закладах згідно з міжнародними протоколами. У ЗПО це проявляється в партнерствах з європейськими освітніми установами (наприклад, через програми Erasmus+), де обмін досвідом з ризик-менеджменту стає нормою.

Специфіка реалізації принципів у системі «Педагог – Здобувач» в ЗПО полягає в тому, що межа між «працівником» і «роботодавцем» стає гнучкою. Під час занять у майстернях майстер виробничого навчання де-факто виконує функції організатора робіт щодо здобувачів освіти, забезпечуючи їхню безпеку як працівників. Відповідно до статті 18 Закону «Про охорону праці», обов'язковим є системний підхід, який відображений у ваших авторських курсах, де принципи інтерпретуються через призму практичної діяльності:

Превентивність (курс «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО»): Аналіз типових порушень доводить, що формалізм у проведенні інструктажів прямо пропорційний рівню травматизму. Курс наводить приклади, де превентивні заходи (онлайн-симуляції небезпечних ситуацій) запобігають реальним інцидентам, формуючи у педагогів навички проактивного управління ризиками.

Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290/> (дата звернення: 31.01.2026).

Невідворотність відповідальності (курс «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗПО»): Акцент на адміністративній (ст. 41 КУпАП – штрафи в межах, визначених у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян) та кримінальній відповідальності підкреслює правовий статус принципів державної політики. Курс наводить шаблони документів (протоколи комісії, посвідчення), що допомагають уникнути порушень.

Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти : електронний навчальний курс. Біла Церква : Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2026. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226/> (дата звернення: 31.01.2026).

Конституційні основи та державні принципи утворюють цілісну систему, де людиноцентризм є головним вектором, спрямованим на гармонію між правами людини та вимогами професійної діяльності. Для сучасного педагога ЗПО знання цих основ є фундаментом для професійної свободи та безпеки: розуміючи свої права та обов'язки, викладач трансформує вимоги закону в безпечне освітнє середовище, що є базовою умовою якісної професійної підготовки. Це не лише запобігає травматизму, а й сприяє формуванню у здобувачів освіти свідомої культури безпеки, яка стає конкурентною перевагою на ринку праці.

Таблиця 1.2. Зв'язок між конституційними нормами та принципами Закону «Про охорону праці»

Таблиця 1.2.

Конституційна норма	Ключовий принцип державної політики (ст. 4 Закону «Про охорону праці»)	Застосування в ЗПО (приклади)	Нормативне підґрунтя

Ст. 43: Право на належні, безпечні умови праці	Пріоритет життя та здоров'я над результатами діяльності	Сертифікація майстерень, зупинка занять при загрозі	Закон «Про охорону праці», ст. 13; НПАОП 0.00-4.12-05
Ст. 45: Право на відпочинок	Адаптація праці до можливостей людини	Скорочений день для неповнолітніх, заходи з профілактики вигорання	Положення про навчання неповнолітніх (наказ Держнаглядохоронпраці № 130 від 30.12.1994)
Ст. 46: Право на соціальний захист	Повна відповідальність роботодавця	Страховання, компенсації за травми	Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1105-XIV від 23.09.1999

1.3. ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

В умовах модернізації професійної освіти обов'язки з охорони праці та безпеки життєдіяльності перестають бути суто формальними вимогами й стають частиною професійної надійності кожного учасника освітнього процесу. Правовою основою цього розподілу є статті 13–15, 18 Закону України «Про охорону праці» (чинна редакція від 12.09.2025) та Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 (чинне). Ці норми встановлюють ієрархічну систему відповідальності, де кожен рівень – від керівництва до здобувачів освіти – має чітко визначені ролі, спрямовані на запобігання ризикам, профілактику травматизму та створення безпечного освітнього середовища.

У закладах професійної освіти, де практичні заняття в майстернях і лабораторіях пов'язані з реальними виробничими небезпеками (робота з верстатами, електрообладнанням, хімічними речовинами), дотримання цих обов'язків є не лише юридичним імперативом, а й етичною нормою, що забезпечує збереження здоров'я та життя. Аналіз обов'язків через управлінський (організаційний) та правовий (юридичний) аспекти дозволяє зрозуміти, як теоретичні вимоги перетворюються на практичні дії, а порушення – на конкретні наслідки. Це особливо актуально в контексті Закону України «Про професійну освіту» № 4574-IX від 21 серпня 2025 року, який посилює роль охорони праці в дуальній освіті та повоєнному відновленні, вимагаючи від учасників процесу не пасивного дотримання, а активної участі в управлінні ризиками.

1.3.1. ВЕРТИКАЛЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ВІД СТРАТЕГІЇ ДО ПРАКТИКИ

Ефективність безпеки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти базується на чіткому делегуванні повноважень, що формує вертикаль відповідальності: стратегічний рівень (керівництво), операційний рівень (педагоги) та виконавчий рівень (здобувачі освіти). Ця структура забезпечує системний підхід, де кожен учасник несе частину загальної відповідальності, але з урахуванням своєї ролі в освітньому процесі (схема 1.3.1). Такий розподіл запобігає хаосу та дублюванню функцій, сприяючи створенню культури безпеки, де профілактика ризиків є пріоритетом над реактивними заходами.

Схема 1.3.1 Вертикаль відповідальності: від стратегії до практики

I. КЕРІВНИК ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ЯК РОБОТОДАВЕЦЬ) – СТРАТЕГІЧНИЙ РІВЕНЬ:

Згідно зі статтею 13 Закону України «Про охорону праці», керівник є гарантом безпеки в закладі, несучи повну відповідальність за створення та функціонування системи управління охороною праці. Його обов'язки охоплюють планування, фінансування та контроль, що робить цей рівень ключовим для запобігання системним ризикам. Конкретно:

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ: Розробка та затвердження положень, що адаптовані до специфіки конкретного закладу (наявність майстерень, лабораторій, дуальної освіти). Це включає формування комісії з перевірки знань, розробку планів евакуації та інтеграцію заходів цивільного захисту в умови воєнного стану.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: Виділення коштів на заходи з охорони праці (розмір визначається колективним договором з урахуванням фінансових можливостей закладу, ст. 19 Закону). Це охоплює закупівлю засобів індивідуального захисту, модернізацію обладнання та проведення тренінгів, включаючи цифрові інструменти.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ: Створення служби охорони праці або призначення відповідальних осіб, які мають відповідну кваліфікацію та сертифікацію. Керівник контролює дотримання норм усіма підрозділами, проводячи внутрішні перевірки та реагуючи на скарги. У ЗПО це включає координацію з роботодавцями-партнерами в дуальній освіті.

АТЕСТАЦІЯ ТА МЕДОГЛЯДИ: Організація регулярної атестації робочих місць зі шкідливими умовами та контроль за проходженням обов'язкових медичних оглядів персоналом і здобувачами (щорічно для робіт з підвищеною небезпекою).

II. ПЕДАГОГ (ВИКЛАДАЧ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ, МАЙСТЕР ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ) – ОПЕРАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ:

Педагог є безпосереднім провідником культури безпеки, реалізуючи стратегічні рішення на практиці. Його обов'язки мають превентивний характер, спрямовані на щоденний контроль і навчання (статті 14, 18 Закону «Про охорону праці»). Конкретно:

ПРОВЕДЕННЯ БАГАТОСТУПЕНЕВИХ ІНСТРУКТАЖІВ: Від вступного до цільового (перед виконанням конкретних робіт підвищеної небезпеки). Інструктажі фіксуються в журналі з підписами учасників і включають демонстрацію безпечних прийомів. У разі дистанційного навчання інструктажі проводяться онлайн.

ТЕХНОЛОГІЧНА ДИСЦИПЛІНА: Повний контроль за використанням засобів індивідуального захисту та справністю інструментарію. Педагог зобов'язаний перевіряти обладнання перед заняттями і не допускати до роботи без необхідних засобів.

АВАРІЙНА ГОТОВНІСТЬ: Володіння навичками надання першої допомоги та знання протоколів евакуації. Педагог повинен проводити тренінги з першої допомоги та негайно реагувати на надзвичайні ситуації, фіксуючи інциденти в актах.

ЗАБОРОННА ФУНКЦІЯ: Недопуск до занять осіб, які не пройшли навчання, перевірку знань або мають ознаки хвороби/сп'яніння. Це включає перевірку посвідчень про перевірку знань та медичних довідок.

III. ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ – ВИКОНАВЧИЙ РІВЕНЬ:

Здобувач не є пасивним об'єктом захисту, він – активний учасник безпекового процесу (стаття 15 Закону «Про охорону праці»). Обов'язки включають:

СВІДОМЕ ДОТРИМАННЯ НОРМ: Виконання робіт лише за затвердженою технологічною картою та інструкцією з охорони праці, з обов'язковим використанням засобів індивідуального захисту. Здобувач зобов'язаний дотримуватися правил поведінки в майстернях (наприклад, не відволікатися на гаджети під час роботи з верстатами).

КОМУНІКАЦІЯ РИЗИКІВ: Негайне повідомлення майстра чи викладача про будь-які несправності обладнання (наприклад, тріщини в інструментах) чи погіршення власного самопочуття (втома, запаморочення). Це включає участь у щоденних брифінгах з безпеки, що розвиває навички самооцінки ризиків.

САМОКОНТРОЛЬ ТА СПІВПРАЦЯ: Дотримання гігієни праці, участь у медоглядах та тренінгах з першої допомоги. У дуальній освіті здобувач зобов'язаний повідомляти про порушення на підприємстві.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 : зареєстр. в Мін'юсті України 18.01.2018 за № 100/... // Офіційний вісник України. – 2018. – № 10. – Ст. 100. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (чинна редакція від 01.01.2026) // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після набрання чинності). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 31.01.2026).

1.3.2. АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОРУШЕНЬ ТА ЇХ НАСЛІДКІВ

Аналіз практики Державної служби України з питань праці та матеріалів авторських курсів дозволяє класифікувати типові порушення за ступенем ризику та юридичними наслідками. Часто вони виникають через недооцінку обов'язків або брак ресурсів, але можуть призвести до адміністративної відповідальності, кримінальної відповідальності або травматизму. Нижче у таблиці 1.3.2. наведена класифікація типових порушень у закладах професійної освіти.

Інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю) див [тут](#).

Класифікація типових порушень у закладах професійної освіти

Таблиця 1.3.2

Категорія порушення	Приклад у закладах професійної освіти	Юридичні та практичні наслідки
Документальна деформація	Формальне ведення журналів без фактичного інструктажу; відсутність протоколів засідань комісій.	Адміністративна відповідальність за ст. 41 КУпАП (штраф у межах, визначених статтею в НМДГ); втрата юридичного захисту педагога; підвищення ризику аварій через незнання норм.
Технологічний нігілізм	Допуск до роботи без засобів індивідуального захисту або перевірки знань.	Високий ризик травматизму; кримінальна відповідальність за ст. 271 КК України (обмеження волі або позбавлення волі у разі тяжких наслідків); неможливість оперативного реагування на інциденти.
Методичний дефіцит	Відсутність інструкцій для нового обладнання, неорганізоване навчання першої допомоги.	Хаотичні дії при надзвичайних ситуаціях; адміністративна відповідальність за невиконання вимог НПАОП; підвищення ймовірності помилок під час аварій.

Ігнорування вікових обмежень	Залучення неповнолітніх до небезпечних робіт без дотримання вимог щодо скороченого дня чи спеціальних умов.	Порушення трудового законодавства та законодавства про охорону праці; ризик довготривалої шкоди здоров'ю; адміністративна відповідальність за ст. 41 КУпАП (штраф у НМДГ).
------------------------------	---	--

Примітка: Інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю) забезпечує внесення та відкритий доступ до відомостей про заходи державного нагляду (контролю), що сприяє аналізу типових порушень та формуванню рекомендацій для запобігання ризикам (офіційна інформація на сайті Держпраці).

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (чинна редакція) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.02.2026).

Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (чинна редакція) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.02.2026).

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026).

Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130 : зареєстр. в Мін'юсті України 14.02.1995 за № 39/557 // Офіційний вісник України. – 1995. – № 5. – Ст. 314. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-95> (дата звернення: 31.01.2026).

1.3.3. ЦИФРОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК МЕТОД МІНІМІЗАЦІЇ ПОРУШЕНЬ

Інтерактивний симулятор, запропонований у цьому ресурсі, трансформує систему обов'язків із «паперової» у «дієву», використовуючи цифрові інструменти для автоматизації, верифікації та мобільної підтримки. Такий підхід відповідає тенденціям цифровізації освіти (рекомендації НАПН України, 2025 р.) та сприяє зниженню ризику типових порушень шляхом прозорості та контролю.

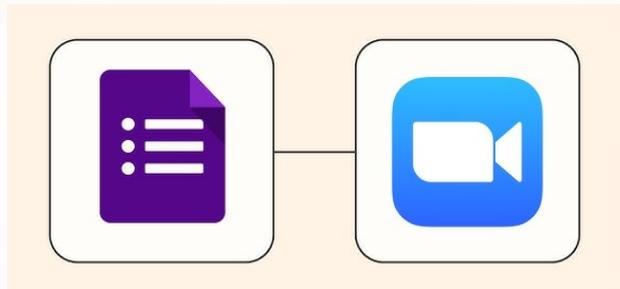
Основні механізми цифрової інтеграції:

АВТОМАТИЗАЦІЯ ШАБЛОНІВ: Використання готових наказів, планів та графіків навчання мінімізує ризик пропуску інструктажів чи процедур. Симулятор надає гіперпосилання на шаблони (наприклад, наказ про створення комісії), що дозволяє керівнику швидко формувати документи з електронним підписом, усуваючи документальну деформацію.

- **ВЕРИФІКАЦІЯ ЗНАНЬ:** Онлайн-тестування у синхронному (Zoom) або

асинхронному (Google Forms) режимах забезпечує об'єктивну оцінку знань. Автоматична фіксація результатів запобігає технологічному нігілізму та методичному дефіциту, контролюючи фактичне

проходження перевірки знань у дистанційній формі.

- **МОБІЛЬНА ПІДТРИМКА:** Використання додатка «Перша допомога» перетворює теоретичний обов'язок «знати як допомогти» на реальну можливість врятувати життя за чітким цифровим алгоритмом. Додаток інтегрує інструкції, тести та номери екстрених служб, що допомагає педагогам і здобувачам оперативно реагувати на надзвичайні ситуації, мінімізуючи ігнорування вікових обмежень.

У Білоцерківському інституті (2025 р.) використання симулятора зменшило кількість порушень нормативних актів з охорони праці серед педагогічних працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, підвищивши ефективність безпекових процедур та мотивацію до їх дотримання.

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 1

Література наводиться за стандартами бібліографічного опису, прийнятими в наукових виданнях Національної академії педагогічних наук України та ДСТУ 8302:2015 (чинна редакція для електронних ресурсів та монографій). Джерела впорядковано за алфавітом авторів (або назв, якщо автора немає), з обов'язковим зазначенням URL та дати звернення для електронних ресурсів. Включено ключові нормативні акти, наукові публікації, електронні курси автора (з посиланнями на репозиторій lib.iitta.gov.ua), методичні рекомендації та актуальні джерела 2025–2026 рр. Список розширено з урахуванням специфіки розділу 1 (теоретичні засади, конституційні основи, принципи державної політики, вектори розвитку нормативної бази), з акцентом на джерела, що безпосередньо впливають на професійну підготовку в закладах професійної освіти.

1. Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 68 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290> (дата звернення: 30.01.2026).
2. Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Київ : ДЗВО «Університет менеджменту освіти», БІНПО, 2026. – 95 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226> (дата звернення: 30.01.2026).
3. Геревенко А. М. Цифрові інструменти в системі управління охороною праці закладу професійної освіти : методичні рекомендації / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2025. – 45 с.
4. ДСТУ 2293:2014. Охорона праці. Терміни та визначення понять [Чинний від 01.07.2015]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. – 28 с.
5. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (зі змінами та доповненнями, зокрема від 12.09.2025). – Відомості Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 30.01.2026).
6. Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX. – Офіційний вісник України. – 2025. – № 75. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20> (дата звернення: 30.01.2026).
7. Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15.01.2025 № 4223-IX (набрав чинності 07.02.2026). – Відомості Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20> (дата звернення: 30.01.2026).
8. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 (зі змінами). – URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 30.01.2026).
9. Наказ Державної служби України з питань праці від 09.10.2025 № 172-25а «Про затвердження Показчика нормативно-правових актів з охорони праці». – URL: <https://dsp.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2026).
 10. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» (зі змінами 2024–2025 рр.). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 30.01.2026).
 11. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15 (у редакції від 25.10.2024 щодо психосоціальної підтримки). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 30.01.2026). (Визначає порядок інструктажів, навчання, перевірки знань, комісії; оновлено темою психосоціальної підтримки та першої психологічної допомоги.)
 12. Рекомендації щодо організації охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану : лист МОН України від 29.05.2025 № 1/11233-25. – URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2026).
 13. Сучасні тенденції цифровізації охорони праці в професійній освіті : матеріали науково-методичного семінару НАПН України (м. Київ, 22 травня 2025 р.). – Київ : ІПООД НАПН України, 2025. – 180 с.
 14. Типове положення про службу охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 № 255 (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04> (дата звернення: 30.01.2026).
 15. Управління ризиками в системі охорони праці закладів освіти : монографія / за ред. В. В. Сіпія. – Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2025. – 256 с.

РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної освіти (ЗПО) є багаторівневою системою документів, що формує правові, організаційні та технічні засади створення безпечного освітнього середовища. Її структура забезпечує регулювання діяльності закладів, у яких освітній процес поєднується з практичною підготовкою в навчальних майстернях, лабораторіях та на виробничих об'єктах.

Формування та розвиток цієї системи відбувається під впливом конституційних гарантій права на безпечні умови праці та навчання (статті 43, 45, 46 Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР), міжнародних зобов'язань України, зокрема положень Рамкової директиви ЄС 89/391/ЄЕС «Про заходи щодо поліпшення безпеки та здоров'я працівників на роботі», а також актуальних національних викликів, серед яких воєнний стан, цифрова трансформація освіти та процеси повоєнного відновлення.

У 2025–2026 роках відбулися зміни та актуалізація окремих нормативно-правових актів у сфері охорони праці, що пов'язані з гармонізацією національного законодавства з європейськими стандартами, упровадженням елементів ризик-орієнтованого підходу до управління безпекою та розширенням можливостей використання цифрових інструментів для навчання, контролю і документування. Особливого значення ці процеси набувають у системі ЗПО, де значна частина здобувачів освіти є неповнолітніми, а навчання часто пов'язане з роботами підвищеної небезпеки.

У межах цього розділу здійснено систематизацію основних законодавчих і підзаконних актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності з акцентом на особливості їх практичного застосування в закладах професійної освіти. Аналіз ґрунтується на матеріалах авторських електронних курсів «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО» та «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти», які містять прикладні шаблони документів, алгоритми дій та гіперпосилання на чинні нормативні джерела. Метою розділу є формування у педагогічних працівників і керівників ЗПО цілісного розуміння нормативно-правових вимог та надання інструментів для їх ефективної імплементації в освітній процес. Це дозволяє розглядати

охорону праці та безпеку життєдіяльності не як сукупність формальних вимог, а як дієвий механізм профілактики виробничого та навчального травматизму і розвитку культури безпеки в системі професійної освіти.

Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Рамкова директива Ради 89/391/ЄЕС від 12 червня 1989 року про заходи щодо поліпшення безпеки та здоров'я працівників на роботі // Офіційний журнал Європейських Спільнот. – L 183. – 29.06.1989. – С. 1–8. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31989L0391> (дата звернення: 01.02.2026).

Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти : електронний навчальний курс. Біла Церква : Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2026. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226/> (дата звернення: 31.01.2026).

2.1. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ» ТА АРХІТЕКТУРА ПІДЗАКОННИХ АКТИВ У СИСТЕМІ ЗПО

Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025, підстава — Закон України № 4574-IX) є регуляторним ядром, що визначає соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки праці та навчальної діяльності. Зміни від 12 вересня 2025 року синхронізовані із Законом України «Про професійну освіту» від 21 серпня 2025 року № 4574-IX, який набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування, а окремі положення та перехідні правила застосовуються з визначених дат (зокрема, з 1 січня 2026 року).

Закон не обмежується декларуванням загальних принципів (стаття 4), а деталізує механізми їх реалізації в освітньому середовищі (стаття 30), де здобувачі освіти під час практичної підготовки прирівнюються до працівників, а педагогічні працівники та майстри виробничого навчання — до організаторів робіт з підвищеним рівнем ризику. Такий підхід суттєво розширює зону відповідальності ЗПО та вимагає переходу від реактивної моделі (усунення наслідків після інцидентів) до проактивної системи управління безпекою, орієнтованої на профілактику, прогнозування та мінімізацію ризиків.

Важливою особливістю сучасного етапу є інтеграція цифрових інструментів у процеси охорони праці: моніторинг небезпек, організація навчання, перевірка знань, фіксація інструктажів і ведення документації. Цифровізація трансформує

охорону праці з формально-контрольної функції у динамічну управлінську систему, що підтримує безперервність освітнього процесу та підвищує юридичну захищеність закладу.

Архітектура підзаконних актів у цій системі формує чітку нормативну вертикаль: від базових положень Закону України «Про охорону праці» — до галузевих нормативно-правових актів (НПАОП, накази МОН, типові положення), і далі — до локальних актів ЗПО (положення, інструкції, алгоритми, цифрові регламенти). Така структура забезпечує одночасно нормативну стабільність і гнучкість адаптації до специфіки професійної підготовки (електромонтажні роботи, зварювання, хімічні технології, транспортна галузь тощо).

В умовах воєнного стану законодавчі та підзаконні зміни додатково змістили акценти на питання психологічної безпеки, домедичної допомоги, реагування на надзвичайні ситуації та використання дистанційних і змішаних форматів навчання. У сукупності це формує нову модель охорони праці в системі ЗПО, де нормативні вимоги поєднуються з цифровими рішеннями, а безпека розглядається як невід’ємна складова якості професійної освіти та підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (чинна редакція від 01.01.2026) // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після набрання чинності). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 31.01.2026).

2.1.1. КЛЮЧОВІ ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ДЛЯ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІВ

Законодавство з охорони праці формує систему обов’язків для всіх учасників освітнього процесу, проте ключова відповідальність покладається на адміністрацію закладу професійної освіти (як роботодавця) та педагогічних працівників (як безпосередніх виконавців вимог). У контексті ЗПО безпека розглядається не як окремий напрям діяльності, а як наскрізна компетентність освітньо-професійних програм, що інтегрується у навчання, виробничу практику та управлінські процеси (схема 2.1.1).

Схема 2.1.1. Ключові правові імперативи для адміністрації та педагогів

Стаття 13. Система управління охороною праці як цифровий фундамент

Керівник ЗПО зобов'язаний забезпечити функціонування системи управління охороною праці (СУОП) як дієвого механізму ідентифікації, оцінювання та мінімізації професійних ризиків. У сучасних умовах СУОП трансформується в цифрово орієнтовану управлінську модель, що включає такі компоненти:

Ризик-менеджмент

Ідентифікація небезпечних факторів у кожному навчальному просторі (майстерні, лабораторії, полігони) із застосуванням матриць ризиків, рекомендованих Держпраці (оновлені підходи 2025 р.). Наприклад, у електротехнічних лабораторіях оцінюються ризики ураження електричним струмом, у зварювальних майстернях — термічні та газонебезпечні фактори. СУОП передбачає щорічний план профілактичних заходів (модернізація вентиляції, оновлення захисних екранів, заміна застарілого обладнання). У межах цифрового симулятора «Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці» ці процеси реалізуються через інтерактивну мапу ризиків, що дозволяє адміністрації відстежувати їхній статус у режимі реального часу.

Фінансовий імператив

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про охорону праці» витрати на охорону праці для суб'єктів господарювання становлять не менше 0,5 % від фонду оплати праці за попередній рік. Для бюджетних установ (включаючи ЗПО) розмір витрат на охорону праці встановлюється у колективному договорі з урахуванням фінансових можливостей закладу. Кошти спрямовуються на забезпечення засобами індивідуального захисту, навчання, медичні огляди, а

також на впровадження цифрових інструментів (онлайн-інструктажі, тренінги з першої допомоги, електронні протоколи). Невиконання вимог щодо фінансування тягне адміністративну відповідальність відповідно до ст. 41 КУпАП. В умовах обмеженого бюджету ЗПО пріоритетними стають інвестиції у віртуальні та цифрові симулятори, що знижують витрати на реальне небезпечне обладнання та водночас підвищують рівень безпеки.

Організаційна структура

Керівник зобов'язаний призначити відповідального за охорону праці або створити службу охорони праці (обов'язково — у закладах з чисельністю понад 50 працівників відповідно до Типового положення про службу охорони праці, затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 № 255, п. 1.4). Окремим завданням є інтеграція СУОП із дуальною формою освіти, де відповідальність за безпеку здобувачів розподіляється між ЗПО та роботодавцем-партнером.

Стаття 18. Нова парадигма навчання та електронна фіксація

Ключовою зміною останніх років стала можливість ведення електронних реєстрів інструктажів і перевірки знань, що дозволяє використовувати дистанційні та змішані формати навчання за умови забезпечення належної ідентифікації учасників та підтвердження ознайомлення (згідно з Законом України «Про електронні довірчі послуги» та внутрішніми правилами документообігу закладу). Застосування цифрових освітніх ресурсів для асинхронного навчання, тестування та оформлення протоколів має юридичну силу за умови використання кваліфікованого електронного підпису або іншого способу, що забезпечує достовірність.

Спеціальне навчання

Для робіт з підвищеною небезпекою (зварювальні роботи, робота на верстатах, хімічні процеси) навчання проводиться щорічно з обов'язковою перевіркою знань і видачею посвідчень (ст. 18 Закону «Про охорону праці»). Сучасний підхід передбачає поєднання теоретичної підготовки з практичними сценаріями, зокрема симуляцією аварійних ситуацій у цифровому середовищі. У курсі «Забезпечення безпеки життєдіяльності...» ці вимоги реалізуються через модульну структуру інструктажів та онлайн-оцінювання (Google Forms, Moodle).

Перша допомога

Навчання з домедичної допомоги стало невід'ємною складовою перевірки знань з охорони праці. Інтеграція з мобільними застосунками дозволяє відпрацьовувати алгоритми дій, проходити тестування та фіксувати результати. В умовах воєнного стану ця складова набуває особливої актуальності, оскільки ЗПО готують учасників освітнього процесу до реагування на травми, обстріли та техногенні ризики.

Періодичність і форми

Для посадових осіб — один раз на три роки, для здобувачів освіти — перед допуском до практики. Електронні протоколи у форматі PDF з цифровим підписом спрощують аудит і перевірки, водночас вимагаючи дотримання Закону України «Про захист персональних даних».

Стаття 30. Рівність прав здобувачів і працівників

Під час виробничої практики здобувачі освіти прирівнюються до штатних працівників у частині прав на безпечні умови праці, забезпечення ЗІЗ та соціальні гарантії. Це покладає на майстрів виробничого навчання обов'язок проводити інструктажі та контроль відповідно до вимог НПАОП. У межах дуальної освіти це реалізується через спільні договори з роботодавцями, де ЗПО здійснює контроль умов праці на підприємстві. Порушення (наприклад, допуск до робіт без медичного огляду) тягне відповідальність за ст. 188-4 КУАП. У цифровому симуляторі ці вимоги підтримуються шаблонами договорів та чек-листами контролю.

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Типове положення про службу охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 15.11.2004 № 255 (НПАОП 0.00-4.35-04) : зареєстр. в Мін'юсті України 01.12.2004 за № 1526/10125 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 47. – Ст. 1526. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04> (дата звернення: 01.02.2026).

2.1.2. СИСТЕМА ПІДЗАКОННИХ АКТІВ ТА ЇХ ГАЛУЗЕВА СПЕЦИФІКА

Реалізація положень Закону України «Про охорону праці» у закладах професійної (професійно-технічної) освіти забезпечується системою підзаконних нормативно-правових актів, які деталізують загальні вимоги з урахуванням освітньої та галузевої специфіки. У ЗПО така система має ієрархічну структуру та охоплює державні нормативні акти, відомчі документи Міністерства освіти і науки України, а також внутрішні локальні акти закладу освіти.

Для забезпечення практичної спрямованості та зручності застосування зазначені нормативні документи інтегровано в структуру цифрового навчального ресурсу у вигляді гіперпосилань, шаблонів і алгоритмів, що дозволяє

педагогічним працівникам оперативно орієнтуватися в чинних вимогах і коректно застосовувати їх у повсякденній діяльності.

Типове положення про навчання та перевірку знань з питань охорони праці

Базовим підзаконним актом є **Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05)**, затверджене наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (чинна редакція від 25.10.2024). Положення визначає порядок організації навчання, інструктажів і перевірки знань працівників та інших учасників освітнього процесу.

Положення встановлює чіткий процедурний алгоритм створення комісій з перевірки знань з питань охорони праці, визначає вимоги до їх складу та повноважень, а також регламентує види інструктажів (вступний, первинний, повторний, позаплановий, цільовий) і форми контролю знань. У закладах професійної освіти ці положення адаптуються з урахуванням профілю підготовки здобувачів освіти, що передбачає акцентування уваги на специфічних ризиках відповідних професій.

Окремо враховується освітній контекст, зокрема навчання неповнолітніх, скорочені програми підготовки та використання дистанційних форматів навчання, що набуває особливої актуальності в умовах обмежень освітнього процесу. Під час організації навчання та інструктажів доцільно враховувати питання психосоціальних ризиків та базові елементи першої психологічної допомоги (за наявності внутрішніх програм або курсів закладу).

Відомчі нормативні акти у сфері освіти

Важливу роль у регулюванні питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗПО відіграє **Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти**, затверджене наказом МОН України від 26.12.2017 № 1669 (чинне). Цей документ визначає систему управління безпекою в закладі освіти, розподіл відповідальності між керівником, службою охорони праці, педагогічними працівниками та іншими учасниками освітнього процесу.

Особливістю цього положення є чітке розмежування вимог до охорони праці працівників і вимог до безпеки життєдіяльності здобувачів освіти. Воно передбачає обов'язкову розробку окремих інструкцій для здобувачів освіти, орієнтованих не лише на безпечне виконання навчально-практичних робіт, а й на правильну поведінку в надзвичайних ситуаціях. У практиці закладів освіти

актуалізується увага до психологічної безпеки та можливостей дистанційного моніторингу умов навчання.

Внутрішня нормативна база закладу професійної освіти

На рівні кожного закладу професійної освіти формується власна система локальних нормативних актів, яка забезпечує функціонування системи управління охороною праці. Така система розробляється на основі типових положень і адаптується до конкретного профілю підготовки здобувачів освіти та матеріально-технічної бази закладу.

До складу внутрішньої нормативної бази входять положення про комісії з перевірки знань, план-графіки навчання та перевірки знань з питань охорони праці, інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності, а також переліки робіт з підвищеною небезпекою. Застосування цифрового ресурсу дозволяє автоматизувати планування та облік відповідних заходів, своєчасно оновлювати документацію та мінімізувати ризики порушень установлених термінів.

Таким чином, система підзаконних актів у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗПО є багаторівневою та галузево орієнтованою. Її ефективне функціонування можливе за умови системного підходу, методичної підтримки педагогічних працівників і використання цифрових інструментів, що забезпечують практичну реалізацію нормативних вимог у повсякденній освітній діяльності.

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026).

Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 : зареєстр. в Мін'юсті України 18.01.2018 за № 100/... // Офіційний вісник України. – 2018. – № 10. – Ст. 100. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 01.02.2026).

2.1.3. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВИЙ РЕСУРС

На відміну від традиційних паперових збірників нормативних матеріалів, електронний навчальний комплекс забезпечує динамічну взаємодію з чинною нормативно-правовою базою у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності. Це дозволяє трансформувати нормативні вимоги з абстрактних положень у практичні інструменти щоденної діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти.

Однією з ключових функціональних переваг ресурсу є використання гіперпосилань на офіційні державні джерела нормативно-правової інформації, що забезпечує доступ до актуальних редакцій законів і підзаконних актів у сфері охорони праці за умови регулярної перевірки чинності цих посилань. Такий підхід мінімізує ризик застосування застарілих норм і сприяє дотриманню вимог чинного законодавства під час організації освітнього процесу та проходження контрольних заходів.

Цифровий ресурс також реалізує алгоритмізований підхід до підготовки управлінських і організаційних документів. Зокрема, в електронному середовищі передбачено покроковий конструктор наказу про створення комісії з перевірки знань з питань охорони праці. Алгоритм формування документа враховує вимоги типового положення і дозволяє створити проєкт документа, сформований за шаблоном (із можливістю подальшої перевірки та затвердження відповідальною особою), що допомагає уникнути поширених помилок, пов'язаних з неправильним складом комісії або порушенням процедури її створення.

Важливою складовою практичного застосування є стандартизація результатів перевірки знань. Протоколи, сформовані в цифровому ресурсі, формуються за реквізитами, передбаченими типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці; строки дії посвідчень задаються відповідно до нього. Додаткова інтеграція з цифровими навчальними модулями з надання першої допомоги дозволяє організувати відповідне навчання в онлайн-форматі з фіксацією результатів.

Сучасна нормативна база у сфері охорони праці вимагає від педагогічних працівників ЗПО не механічного відтворення нормативних положень, а розуміння логіки їх практичного застосування. Цифровий навчальний ресурс сприяє впровадженню елементів орієнтації на управління ризиками, цифровізації та враховує питання психологічної безпеки учасників освітнього процесу.

Таким чином, цифровий ресурс структурує складну систему нормативно-правового регулювання у вигляді чітких алгоритмів дій, підвищуючи рівень правової та професійної захищеності педагогічних працівників і закладу освіти в цілому. Його використання сприяє не лише запобіганню порушенням, а й формуванню сталої культури безпеки в закладах професійної освіти.

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026).

2.2. СПЕЦІАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ: ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ, ІНСТРУКТУВАННЯ ТА РОБОТИ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

Підрозділ присвячено розкриттю механізмів практичної реалізації вимог безпеки у закладах професійної освіти, діяльність яких поєднує норми трудового законодавства, освітні стандарти та специфічні вимоги виробничої підготовки. Особливістю ЗПО є те, що значну частину контингенту становлять неповнолітні здобувачі освіти віком до 18 років, а освітній процес часто передбачає виконання робіт з підвищеною небезпекою. Це обумовлює необхідність посиленого правового захисту, чіткої регламентації діяльності та системного методичного супроводу. Нормативно-правове забезпечення охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗПО ґрунтується на ст. 11 Закону України «Про охорону праці» (чинна редакція від 12.09.2025, підстава — Закон № 4574-IX), Положенні про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки (затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130), Положенні про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0.00-4.15-98, затв. наказом від 29.01.1998 № 9), а також Переліку робіт з підвищеною небезпекою (НПАОП 0.00-4.12-2005, затв. наказом від 26.01.2005 № 15). Зазначені нормативні акти застосовуються з урахуванням вимог Закону України «Про професійну освіту» № 4574-IX (2025 р.), який передбачає впровадження гнучких моделей, зокрема дуальної форми здобуття освіти, із обов'язковим дотриманням принципів безпеки. У підрозділі проаналізовано ключові організаційні, правові та методичні аспекти забезпечення безпеки освітнього процесу з урахуванням практичного досвіду автора як інженера з охорони праці. Матеріал доповнено прикладами з електронних навчальних курсів «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО» та «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в ЗПО».

Метою підрозділу є надання педагогічним працівникам і керівникам закладів освіти практичних інструментів для мінімізації професійних ризиків та підвищення рівня безпеки освітнього середовища. Особливу увагу приділено цифровій інтеграції, зокрема використанню електронного ресурсу для формування документації, онлайн-тестування та чек-листів, що сприяє системності, прозорості та ефективності дотримання нормативних вимог. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення акцент посилюється на питаннях психологічної безпеки та наданні першої допомоги. У такому контексті безпека розглядається не лише як сукупність регуляторних вимог, а й як важливий складник виховання відповідальної та безпечної поведінки здобувачів освіти.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (чинна редакція від 01.01.2026) // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після набрання чинності). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 31.01.2026).

Перелік робіт з підвищеною небезпекою : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 232/10512 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 685. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05> (дата звернення: 31.01.2026).

Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 № 9 (ДНАОП 0.00-4.15-98) : зареєстр. в Мін'юсті України 07.04.1998 за № 226/2666 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 508. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98> (дата звернення: 31.01.2026).

Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130 : зареєстр. в Мін'юсті України 14.02.1995 за № 39/557 // Офіційний вісник України. – 1995. – № 5. – Ст. 314. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-95> (дата звернення: 31.01.2026).

2.2.1. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Навчання здобувачів освіти віком до 18 років у закладах професійної (професійно-технічної) освіти регулюється нормами трудового законодавства, законодавства у сфері охорони праці та спеціальними нормативними актами. Ключовими документами є стаття 11 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025), Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки (затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130, зареєстр. в Мін'юсті 14.02.1995 за № 39/557), а також Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх (затв. наказом МОЗ України від 31.03.1994 № 46, зареєстр. в Мін'юсті 28.04.1994 за № 176).

Основною метою правового регулювання є запобігання негативному впливу виробничих факторів на організм, що перебуває в процесі формування. Це зумовлено фізіологічними та психологічними особливостями підлітків, зокрема недостатнім розвитком опорно-рухового апарату, підвищеною чутливістю до хімічних і фізичних чинників, а також емоційною нестійкістю. У закладах професійної освіти, де неповнолітні становлять значну частку контингенту

здобувачів, забезпечення балансу між формуванням професійних компетентностей і збереженням здоров'я є одним із ключових завдань освітнього процесу.

Правовий захист неповнолітніх у ЗПО базується на поєднанні заборонних норм і спеціальних винятків, дозволених виключно в межах освітньої діяльності. Такий підхід забезпечує превентивний характер охорони праці та мінімізує ризики під час професійної підготовки.

Заборонні норми передбачають обмеження щодо залучення неповнолітніх до важких робіт і робіт зі шкідливими або небезпечними умовами праці, визначених у Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх (наказ МОЗ України від 31.03.1994 № 46). Зокрема, встановлено обмеження на підймання та переміщення вантажів понад граничні норми (наказ МОЗ України від 22.03.1996 № 59), виконання робіт із токсичними речовинами, нічну та понаднормову працю. Порушення цих вимог тягне за собою адміністративну або, у разі заподіяння шкоди здоров'ю, кримінальну відповідальність. У контексті ЗПО зазначені заборони поширюються також на виробничу практику та виконання навчально-виробничих робіт.

Водночас винятки для закладів професійної освіти дозволяють виконання окремих видів робіт неповнолітніми виключно в межах виробничого навчання або практики, за умови постійного нагляду майстра виробничого навчання, дотримання вікових і часових обмежень, а також наявності позитивного медичного висновку. Такий підхід обґрунтований освітньою метою та спрямований на формування професійних навичок у безпечному навчальному середовищі. В умовах дуальної форми здобуття освіти це потребує чіткої координації між закладом освіти та роботодавцем і закріплюється відповідними договорами.

Важливою складовою системи захисту є медичний контроль, який передбачає обов'язкові попередні та періодичні медичні огляди неповнолітніх. Чинний порядок проведення таких оглядів визначено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.09.2025 № 1393 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх (періодичних) медичних оглядів працівників деяких категорій» (зареєстр. в Мін'юсті 18.11.2025 за № 1551/...). У зазначеному наказі прямо вказано: «Визнати таким, що втратив чинність, наказ МОЗ України від 21 травня 2007 року № 246...». Медичні огляди спрямовані на виявлення протипоказань до виконання певних видів робіт, оцінку фізичного та психологічного стану здобувачів освіти. В умовах воєнного стану додатково посилено увагу до психологічного здоров'я та ознак посттравматичних розладів. Відсутність належного медичного допуску розглядається як грубе порушення вимог охорони праці.

До додаткових заходів захисту належать залучення батьків або законних представників до інформування та надання згоди на проходження практики,

скорочена тривалість робочого часу, а також обов'язкове навчання з надання першої допомоги. Практика свідчить, що значна частина порушень у ЗПО пов'язана саме з недотриманням вимог щодо навчання неповнолітніх, що актуалізує необхідність профілактичного та системного підходу.

У межах електронного ресурсу особливу увагу приділено використанню цифрових інструментів, зокрема віртуальних симуляцій, електронних чек-листів і навчальних модулів з першої допомоги. Це дозволяє зменшити реальні ризики, підвищити рівень усвідомленості здобувачів освіти та забезпечити прозорість контролю за дотриманням вимог безпеки.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 01.02.2026).

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.09.2025 № 1393 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх (періодичних) медичних оглядів працівників деяких категорій»: зареєстр. в Мін'юсті України 18.11.2025 за № 1551/... // Офіційний вісник України. – 2025. – (дата опублікування після реєстрації). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1551-25> (дата звернення: 01.02.2026).

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994 № 46 «Про затвердження Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх»: зареєстр. в Мін'юсті України 28.04.1994 за № 176/... // Офіційний вісник України. – 1994. – № 10. – Ст. 176. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0176-94> (дата звернення: 01.02.2026).

Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки: затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130: зареєстр. в Мін'юсті України 14.02.1995 за № 39/557 // Офіційний вісник України. – 1995. – № 5. – Ст. 314. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-95> (дата звернення: 01.02.2026).

2.2.2. МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУКЦІЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Інструкція з охорони праці є локальним нормативним актом закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який визначає обов'язкові для виконання вимоги щодо безпечних умов праці та навчально-виробничої діяльності. У межах конкретного ЗПО інструкція має регуляторний характер і є обов'язковою для педагогічних працівників, майстрів виробничого навчання та здобувачів освіти.

Розроблення, перегляд і впровадження інструкцій здійснюється відповідно до вимог **ДНАОП 0.00-4.15-98** «Положення про розробку інструкцій з охорони праці» (затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 № 9). В умовах професійної освіти ці вимоги адаптуються до освітнього процесу, оскільки інструкції виконують не лише регламентуючу, а й навчальну функцію, формуючи у здобувачів стійкі навички безпечної поведінки під час виконання практичних робіт.

Методологія роботи з інструкціями в ЗПО має превентивний характер і спрямована на зниження рівня виробничого та навчального травматизму, особливо в навчальних майстернях і лабораторіях, де поєднуються теоретичне навчання і практична підготовка. У контексті впровадження сучасних моделей професійної освіти, зокрема дуальної форми, інструкції з охорони праці набувають системного значення як інструмент управління ризиками.

Етапи розробки інструкцій

Розробка інструкцій здійснюється керівниками структурних підрозділів (старшими майстрами, завідувачами лабораторій) за участю або методичного супроводу спеціаліста з охорони праці. Процес починається з **ідентифікації небезпечних і шкідливих виробничих факторів та визначення, чи належать виконувані роботи до робіт з підвищеною небезпекою відповідно до Переліку робіт з підвищеною небезпекою (НПАОП 0.00-4.12-2005, затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15)**. Особлива увага приділяється адаптації інструкцій до умов конкретного закладу освіти, типу обладнання та вікових особливостей здобувачів освіти.

Структура інструкції з охорони праці

Інструкція з охорони праці повинна бути чіткою, доступною для сприйняття та, за можливості, візуалізованою. Обов'язковою є наявність таких структурних розділів:

- Загальні положення, у яких визначаються вимоги до допуску осіб до виконання робіт, вікові обмеження, необхідний рівень підготовки, вимоги до спецодягу та засобів індивідуального захисту.
- Вимоги безпеки перед початком роботи, що передбачають перевірку справності обладнання, інструменту, засобів захисту та умов робочого місця.
- Вимоги безпеки під час виконання роботи, де визначаються безпечні методи та прийоми роботи, заборонені дії, режими праці та відпочинку.
- Вимоги безпеки після закінчення роботи, які регламентують порядок зупинки обладнання, прибирання робочого місця та зберігання матеріалів.
- Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях, що містять алгоритми дій у разі нештатних ситуацій, травмування або загрози життю та здоров'ю, а також порядок надання першої допомоги.

В умовах ЗПО доцільно доповнювати інструкції положеннями щодо дій здобувачів освіти під час надзвичайних ситуацій, зокрема сигналів повітряної тривоги.

Перегляд та актуалізація інструкцій

Інструкції з охорони праці підлягають плановому перегляду **не рідше ніж один раз на 5 років, а для робіт з підвищеною небезпекою — не рідше ніж один раз на 3 роки**. Позаплановий перегляд здійснюється у разі зміни технологічного процесу, обладнання або нормативно-правової бази. Актуалізація інструкцій оформлюється відповідним наказом керівника закладу освіти.

Цифрова інтеграція та контроль

Сучасний підхід до організації охорони праці в ЗПО передбачає використання електронних реєстрів інструкцій, інтеграцію QR-кодів безпосередньо на навчальному обладнанні та застосування мультимедійних матеріалів (відеоінструкцій, інтерактивних схем). Такий підхід відповідає тенденціям цифровізації освіти та підвищує доступність і зрозумілість нормативних вимог.

Інструкції затверджуються керівником закладу освіти, реєструються у встановленому порядку та доводяться до відома працівників і здобувачів освіти під підпис. Контроль за дотриманням вимог здійснюється шляхом внутрішніх перевірок та в межах державного нагляду у сфері охорони праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 232/10512 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 685. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05> (дата звернення: 31.01.2026).

Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 № 9 (ДНАОП 0.00-4.15-98) : зареєстр. в Мін'юсті України 07.04.1998 за № 226/2666 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 508. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98> (дата звернення: 31.01.2026).

2.2.3. РОБОТИ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ: СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ДОПУСКУ

Заклади професійної освіти характеризуються наявністю різних видів небезпечних виробничих факторів, пов'язаних із використанням електрообладнання, хімічних речовин, механізмів підвищеної небезпеки та виконанням окремих технологічних операцій. У зв'язку з цим виконання таких робіт у ЗПО організовується із застосуванням вимог **НПАОП 0.00-4.12-05** «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань

охорони праці» (затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15) та з урахуванням **Переліку робіт з підвищеною небезпекою** (НПАОП 0.00-4.12-2005).

У кожному закладі освіти наказом керівника затверджується перелік робіт з підвищеною небезпекою, адаптований до конкретних професій і навчальних програм. До таких робіт можуть належати зварювальні роботи, експлуатація металообробних верстатів, роботи з електроустановками, використання нагрівального обладнання тощо.

Допуск педагогічних працівників і майстрів виробничого навчання до виконання та організації таких робіт здійснюється за умови проходження спеціального навчання та перевірки знань з питань охорони праці. Допуск здобувачів освіти можливий лише після проведення цільового інструктажу, перевірки практичних навичок безпечної роботи та з обов'язковою фіксацією у відповідній документації. В умовах дуальної форми здобуття освіти контроль за дотриманням вимог безпеки здійснюється спільно закладом освіти та роботодавцем.

Регулярний контроль, використання засобів індивідуального захисту та проведення профілактичних заходів є обов'язковими складниками системи управління безпекою. В умовах воєнного стану додатково актуалізується необхідність навчання діям у надзвичайних ситуаціях та надання першої допомоги.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 232/10512 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 685. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05> (дата звернення: 31.01.2026).

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (НПАОП 0.00-4.12-05) : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026).

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 2

Наведений список літератури містить ключові джерела, що регламентують організацію охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної освіти, з урахуванням останніх змін у законодавстві 2025-2026 рр. Особлива увага приділена: нормативно-правовій базі (закони, накази, НПАОП, постанови КМУ), яка регулює порядок навчання, перевірки знань та роботу з підвищеною небезпекою; спеціальним положенням щодо неповнолітніх та адаптації освітнього процесу до умов воєнного стану; методичним та електронним ресурсам автора, що забезпечують практичне формування компетентностей педагогів у сфері управління охороною праці; сучасним підходам до цифровізації та інтеграції інновацій у систему охорони праці.

Використання цих джерел у навчанні дозволяє педагогам ЗПО: систематизувати нормативні вимоги, правильно організовувати інструктажі та перевірку знань, застосовувати цифрові інструменти, а також ефективно управляти ризиками та профілактикою травматизму в навчальному процесі.

1. Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 68 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290> (дата звернення: 30.01.2026).
2. Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Київ : ДЗВО «Університет менеджменту освіти», БІНПО, 2026. – 95 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226> (дата звернення: 30.01.2026).
3. Геревенко А. М. Occupational Health and Safety Management in VET Institutions. Security Requirements under Martial Law in Ukraine : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Київ : Електронна бібліотека НАПН України, 2025. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747805> (дата звернення: 30.01.2026).
4. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (у редакції від 12.09.2025, зі змінами). – Відомості Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 30.01.2026).
5. Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX. – Офіційний вісник України. – 2025. – № 75. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20> (дата звернення: 30.01.2026).
6. ДСТУ 2293:2014. Охорона праці. Терміни та визначення понять. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. – 28 с.
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та

- безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» (зі змінами 2024–2025 рр.). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 30.01.2026). (Деталізує інструктажі, контроль та адаптацію до воєнного стану в ЗПО, включаючи спеціальні положення для неповнолітніх.)
8. Наказ Державної служби України з питань праці від 09.10.2025 № 172-25а «Про затвердження Показника нормативно-правових актів з охорони праці». – URL: <https://dsp.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2026).
 9. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994 № 46 «Про затвердження Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх» (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0176-94> (дата звернення: 30.01.2026).
 10. НПАОП 0.00-4.04-04. Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.03.2004 № 52 (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-04> (дата звернення: 30.01.2026).
 11. НПАОП 0.00-4.12-05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (у редакції від 25.10.2024 щодо психосоціальної підтримки). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 30.01.2026).
 12. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2024 № 600 «Про затвердження Порядку ведення електронного документообігу в системі охорони праці». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2026).
 13. Рекомендації щодо організації охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану : лист МОН України від 29.05.2025 № 1/11233-25. – URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2026).
 14. Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки : затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 30.12.1994 № 130 (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-95> (дата звернення: 30.01.2026).
 15. Типове положення про службу охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 № 255 (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04> (дата звернення: 30.01.2026).

16. Рекомендації щодо організації охорони праці в закладах професійної освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення : матеріали науково-методичного семінару НАПН України (Київ, 2025). – Київ : ІПООД НАПН України, 2025. – 120 с.
17. Управління ризиками в системі охорони праці закладів освіти : монографія / за ред. В. В. Сіпія. – Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2025. – 256 с.
18. Сучасні тенденції цифровізації охорони праці в професійній освіті : матеріали науково-методичного семінару НАПН України (Київ, 22 травня 2025 р.). – Київ : ІПООД НАПН України, 2025. – 180 с.

РОЗДІЛ 3. ІНТЕРАКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ СИМУЛЯТОР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ В ЗПО

Розділ присвячено практичній реалізації теоретичних положень (Розділ 1) та нормативних вимог (Розділ 2) у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності шляхом використання інтерактивного освітнього симулятора. Симулятор розглядається як приклад комплексного цифрового інструменту, що забезпечує поєднання навчального, методичного та організаційного компонентів системи безпеки в закладах професійної освіти (ЗПО).

Електронні навчальні курси автора: «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО» та «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти» розроблені на основі інтерактивного освітнього симулятора. Його структура охоплює теоретичні матеріали, нормативні документи, алгоритми дій, шаблони управлінських рішень і цифрові інструменти для організації навчання та перевірки знань.

Симулятор орієнтований на практичні потреби керівників закладів освіти, педагогічних працівників і фахівців з охорони праці. Він дозволяє перейти від формального виконання вимог до системного управління ризиками, профілактики травматизму та підвищення культури безпеки освітнього процесу. Особливу увагу приділено умовам, у яких функціонують ЗПО під час воєнного стану: дистанційне та змішане навчання, періодичні відключення електроенергії, підвищені психоемоційні навантаження та необхідність швидкого доступу до перевіреної інформації.

Концептуально симулятор побудовано відповідно до принципів цифрової трансформації освіти, визначених рекомендаціями НАПН України (2025 р.) та положеннями Закону України «Про професійну освіту» № 4574-IX. У його основі — асинхронна модель навчання, використання гіперпосилань на офіційні нормативні джерела, інтеграція мобільних застосунків і можливість оперативного оновлення змісту відповідно до змін законодавства.

Метою цього розділу є показати, як за допомогою інтерактивного симулятора нормативні вимоги та методичні рекомендації трансформуються у зрозумілі практичні алгоритми дій. Такий підхід сприяє підвищенню ефективності навчання з питань охорони праці, покращенню контролю знань і зменшенню ризиків нещасних випадків у навчально-виробничому середовищі.

3.1. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З АКЦЕНТОМ НА БЕЗПЕКУ

Підрозділ ґрунтується на матеріалах електронного навчального курсу автора «Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО» (68 с., 2026 р.), адаптованого до чинних вимог законодавства, зокрема Закону України «Про професійну освіту» № 4574-IX та Закону України «Про охорону праці».

Ключовою ідеєю методики є наскрізна інтеграція питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в кожен модуль професійно-теоретичної підготовки. Безпека розглядається не як окремий навчальний модуль, а як невід'ємна складова професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника. Такий підхід сприяє формуванню у здобувачів освіти ризик-орієнтованого мислення та підвищує прикладну цінність теоретичних занять.

Методика орієнтована на педагогічних працівників ЗПО (викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання) і враховує специфіку професійної освіти, де теоретичні заняття безпосередньо пов'язані з подальшою практичною діяльністю в майстернях і лабораторіях. Особлива увага приділяється роботі з неповнолітніми здобувачами освіти та організації навчання в умовах воєнного стану (дистанційні формати, асинхронний доступ, психологічна безпека).

Методологічні засади

Основою методики є проблемно-орієнтований підхід до навчання. Замість відтворення нормативних вимог педагог організовує заняття через аналіз типових і потенційно небезпечних виробничих ситуацій. Кожне заняття розпочинається з ідентифікації можливих ризиків, а завершується узагальненням та рефлексією.

У процесі навчання використовуються навчальні кейси, що моделюють реальні умови професійної діяльності (наприклад, ризик ураження електричним струмом під час електромонтажних робіт або порушення вимог безпеки при роботі з механізмами). Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, навичок оцінювання небезпек і відповідального ставлення до власної безпеки та безпеки колег.

Порядок організації навчання, інструктажів і перевірки знань з питань охорони праці здійснюється відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05). Для занять з неповнолітніми застосовуються спрощені сценарії з акцентом на психоемоційну безпеку, зменшення стресових чинників і поступове ускладнення навчальних ситуацій.

Інтерактивні та цифрові елементи навчання

У методиці активно використовуються інструменти мікронавчання: короткі відеоінструкції (до 3 хвилин), інтерактивні плакати, цифрові схеми та миттєві

тести для самоперевірки. Матеріали доповнюються QR-кодами з переходом до чинних нормативно-правових актів, інструкцій та методичних рекомендацій. Асинхронні модулі, розміщені в системах управління навчанням (зокрема Moodle), дозволяють забезпечити безперервність навчання навіть у разі повітряних тривоги або тимчасової відсутності електропостачання.

У курсі реалізовано серію навчальних кейсів для різних професій (електромонтер, кухар, слюсар тощо), спрямованих на профілактику виробничого травматизму.

Адаптація форм навчання

Підрозділ містить алгоритм адаптації методики до різних форматів навчання: очного, дистанційного та змішаного. В очному форматі перевага надається інструктажам з демонстрацією засобів індивідуального захисту та аналізу реальних прикладів. Дистанційне навчання реалізується через вебінари, онлайн-тестування та роботу з цифровими матеріалами в хмарних сервісах. Змішаний формат поєднує дистанційну теоретичну підготовку з очними практичними заняттями, що є особливо актуальним для дуальної форми освіти. Окремо розглянуто адаптацію навчання до умов воєнного стану, зокрема інтеграцію алгоритмів евакуації, надання першої психологічної допомоги та дій у надзвичайних ситуаціях. Інтерактивний симулятор дозволяє моделювати різні сценарії організації занять, у тому числі для здобувачів з обмеженим доступом до інтернету.

Практичні рекомендації та навчальні кейси

Запропоновано типовий алгоритм проведення заняття з професійно-теоретичної підготовки з акцентом на безпеку, який включає:

- вступну частину з оцінкою ризиків;
- основний теоретичний блок з аналізом кейсів;
- практичне відпрацювання в інтерактивному середовищі;
- підсумкове оцінювання знань.

Наведені приклади навчальних кейсів (зокрема «Робота з обладнанням без використання засобів індивідуального захисту») демонструють можливості симулятора для аналізу порушень, формування правильних дій і профілактики небезпечних ситуацій. Методика відповідає вимогам статті 18 Закону України «Про охорону праці», згідно з якою навчання та перевірка знань є обов'язковою умовою допуску до виконання робіт.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 01.02.2026).
Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 № 9 (ДНАОП 0.00-4.15-98) : зареєстр. в Мін'юсті України 07.04.1998 за № 226/2666 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 508. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98> (дата звернення: 31.01.2026).

Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05) : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026). (чинна редакція від 25.10.2024).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування, з особливостями застосування окремих положень) // Офіційний вісник України. – 2025. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 01.02.2026).

Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 68 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290/> (дата звернення: 01.02.2026).

Підрозділ спрямований на практичну реалізацію нормативних положень, розглянутих у Розділі 2, та їх трансформацію у дієвий інструментарій для керівників, педагогічних працівників і служб охорони праці закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Його зміст ґрунтується на електронному навчальному курсі автора «Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти» (95 с., 2026 р.) і інтегрований у структуру інтерактивного освітнього симулятора.

Нормативна база у підрозділі подається не у вигляді формального переліку законів і підзаконних актів, а як систематизована модель щоденного використання в освітньому процесі. Основний акцент зроблено на алгоритмах дій, цифрових шаблонах документів та прикладах адаптації загальнодержавних вимог до специфіки ЗПО (навчальні кабінети, лабораторії, виробничі майстерні, дуальна форма здобуття освіти). Загальний обсяг підрозділу становить орієнтовно 20–25 сторінок і супроводжується таблицями, схемами та активними гіперпосиланнями на офіційні джерела нормативної інформації (зокрема, zakon.rada.gov.ua).

Практико-орієнтований підхід реалізується через поєднання нормативного аналізу з цифровими інструментами симулятора, які дозволяють автоматизувати процес створення локальних актів закладу освіти. Особливу увагу приділено умовам воєнного стану: можливості дистанційного контролю, організації електронного документообігу, забезпеченню психологічної безпеки учасників освітнього процесу. Такий підхід відповідає положенням Закону України № 4574-IX «Про професійну освіту», де охорона праці розглядається як важлива складова професійної підготовки.

3.2 ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА НОРМАТИВНА БАЗА ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗПО

Цифрові шаблони нормативних документів

У підрозділі представлено систему цифрових шаблонів локальних документів з охорони праці, що надаються у редагованому форматі (Google Docs, Google Sheets). Це дозволяє відповідальним особам оперативно адаптувати документи до умов конкретного ЗПО. Серед прикладів: накази про створення комісій з перевірки знань, план-графіки навчання з автоматичним розрахунком термінів, переліки робіт з підвищеною небезпекою з прив'язкою до відповідних НПАОП. Інтерактивний симулятор забезпечує генерацію документів із можливістю використання електронного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII та Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV, а також внутрішнього порядку документообігу закладу.

Система управління охороною праці в ЗПО

Окремий блок присвячено практичній реалізації системи управління охороною праці в закладі професійної освіти. Вона розглядається як структурована модель розподілу відповідальності, де кожен педагог або майстер виробничого навчання відповідає за безпечні умови у визначеному освітньому просторі (кабінет, лабораторія, майстерня). Система включає оцінювання професійних ризиків, планування фінансування заходів з охорони праці та регулярний внутрішній контроль. Особливістю адаптації до ЗПО є врахування дуальної освіти та взаємодії з роботодавцями, а також специфіки навчання неповнолітніх здобувачів освіти.

Документальний супровід та підготовка до перевірок

Підрозділ містить структурований перелік обов'язкової документації з охорони праці, необхідної під час перевірок Державної служби України з питань праці. Документи згруповано за логікою управлінського циклу: затвердження організаційних рішень, навчання та інструктажі, перевірка знань, фіксація результатів. У симуляторі реалізовано приклади електронних журналів інструктажів з автоматичною фіксацією підписів та дат. Додатково враховано вимоги воєнного часу, зокрема наявність протоколів евакуації та дій у надзвичайних ситуаціях. Практична цінність підрозділу підсилюється чек-листом для внутрішнього самоаудиту, що дозволяє мінімізувати типові порушення, пов'язані з неповним або формальним документообігом.

Практичні рекомендації та навчальні кейси

Завершальна частина підрозділу орієнтована на інтеграцію нормативних вимог у щоденну педагогічну практику. Для педагогічних працівників

пропонуються рекомендації щодо використання цифрових шаблонів під час підготовки та проведення занять, для керівників — алгоритми швидкої підготовки закладу до перевірок контролюючих органів. Навчальні кейси, зокрема аналіз типових порушень у лабораторіях і майстернях, демонструють логіку корекції та профілактики ризиків і забезпечують практичну реалізацію вимог статті 13 Закону України «Про охорону праці».

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 400. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 01.02.2026).

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування, з особливостями застосування окремих положень) // Офіційний вісник України. – 2025. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 01.02.2026).

Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти : електронний навчальний курс. Біла Церква : Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2026. – 95 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226/> (дата звернення: 01.02.2026).

3.3. ОСВІТНІЙ СИМУЛЯТОР «МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

Підрозділ присвячено опису освітнього симулятора, що реалізує методику організації навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної освіти. Симулятор виступає як цілісне цифрове середовище, у якому поєднано нормативні вимоги, педагогічні алгоритми та інструменти контролю результатів навчання. Його структура відповідає положенням статті 18 Закону України «Про охорону праці» (редакція 2026 р.), згідно з якими працівники допускаються до роботи лише після проходження навчання та перевірки знань, а повторна перевірка здійснюється періодично з урахуванням рівня професійних ризиків.

Візуальна модель симулятора (рис. 3.2.1) побудована у форматі інтерактивної мапи процесу. Кожен структурний блок є клікабельним і забезпечує швидку навігацію між ключовими етапами: нормативно-правова база (НПАОП), затвердження організаційних рішень, навчання та перевірка знань, фіксація результатів, а також використання мобільних додатків з безпеки, зокрема з

домедичної допомоги. Такий підхід дозволяє користувачеві сприймати систему навчання не як розрізнені дії, а як логічно завершений цикл управління знаннями з охорони праці.

Рис. 3.2.1 Мапа інтерактивного симулятора

Симулятор реалізовано на базі інструментів Google Slides та Google Sites із використанням гіперпосилань і хмарного зберігання даних у Google Drive. Це забезпечує відкритий доступ, простоту оновлення матеріалів і можливість використання як у синхронному, так і в асинхронному форматі навчання. В умовах воєнного стану передбачено збереження ключових матеріалів для офлайн-доступу, що підвищує стійкість освітнього процесу до перебоїв з електропостачанням та зв'язком.

Методична цінність симулятора полягає в поєднанні навчального контенту з інструментами моніторингу. Керівництво закладу освіти та служба охорони праці отримують можливість відстежувати проходження навчання, результати перевірки знань і наявність необхідної документації. Така функціональність відповідає сучасним підходам до цифровізації управління безпекою праці та може бути використана під час внутрішнього контролю і взаємодії з контролюючими органами, зокрема Держпрацею.

Симулятор розроблено на основі багаторічного практичного досвіду автора як інженера з охорони праці в закладах професійної освіти. Його зміст і структура актуалізуються у партнерстві з Державною службою України з питань праці (актуальність нормативно-правових актів), МЦФР (використання матеріалів фахових вебінарів) та Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти (методичний супровід і апробація). Логотипи партнерів інтегровані в інтерфейс

симулятора та забезпечують швидкий перехід до офіційних інформаційних ресурсів.

Практична апробація симулятора в освітньому середовищі засвідчила його ефективність як інструменту оптимізації роботи інженера з охорони праці. За результатами використання в БІНПО (2025 р.), застосування симулятора дозволяє суттєво скоротити часові витрати на організацію навчання та перевірки знань, мінімізувати паперовий документообіг і підвищити прозорість процесів. Таким чином, освітній симулятор виступає універсальним методичним ресурсом, придатним для впровадження в системі професійної освіти як у мирний час, так і в умовах підвищених ризиків.

АРХІТЕКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ БЛОКИ СИМУЛЯТОРА

Архітектура освітнього симулятора побудована за логікою послідовного переходу **від нормативної основи до результатів перевірки знань**, що відповідає вимогам системного управління охороною праці в закладах професійної освіти. Симулятор реалізовано у форматі інтерактивної мапи процесу, де кожен етап навчання та контролю знань представлений окремим функціональним модулем із чітко визначеним призначенням.

Навігація між модулями здійснюється за допомогою стрілок і гіперпосилань, що дозволяє користувачам (педагогам, керівникам, інженерам з охорони праці) відстежувати повний цикл організації навчання з питань охорони праці в режимі реального часу. Така структура мінімізує формалізм і забезпечує логічну прозорість процесу під час внутрішнього контролю та аудитів.

Симулятор адаптований до специфіки ЗПО, зокрема до роботи в навчальних майстернях, реалізації дуальної освіти та функціонування в умовах воєнного стану. Передбачено можливість асинхронного доступу до матеріалів, а також інтеграцію елементів психологічної підтримки та безпеки.

3.3.1. МОДУЛЬ 1. «НПАОП» (НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ОХОРОНИ ПРАЦІ)

Перший модуль виконує функцію цифрової нормативної бібліотеки та забезпечує доступ виключно до чинних редакцій нормативно-правових актів з охорони праці. Кожен елемент модуля містить пряме гіперпосилання на офіційний портал zakon.rada.gov.ua, що унеможливорює використання застарілих або нечинних документів.

До складу модуля включено ключові нормативні акти, зокрема: Закон України «Про охорону праці» (стаття 18 – навчання і перевірка знань), Положення про порядок проведення навчання та перевірки знань (НПАОП 0.00-4.12-05), положення про систему управління охороною праці, про комісії з

перевірки знань, про навчання неповнолітніх, а також про розробку інструкцій з охорони праці.

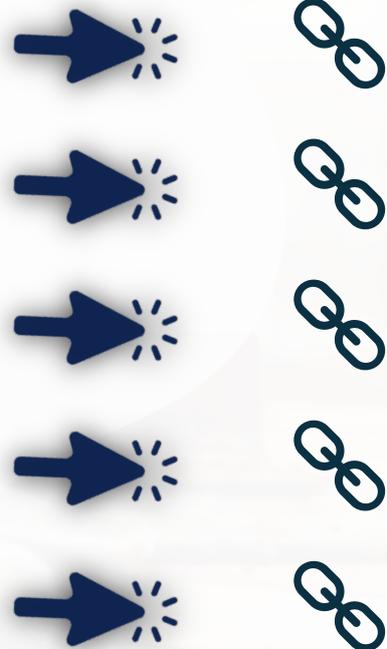
НПАОП

- ➔ ЗУ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»
- ➔ Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці
- ➔ Положення про систему управління охороною праці
- ➔ Положення про комісію з питань охорони праці
- ➔ Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаними з важкими роботами і роботами з шкідливими або небезпечними умовами праці
- ➔ Положення про розробку інструкцій з охорони праці

Режим покликання:

- ЗУ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»
- Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці
- Положення про систему управління охороною праці
- Положення про комісію з питань охорони праці
- Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаними з важкими роботами і роботами з шкідливими або небезпечними умовами праці

3.3.2. МОДУЛЬ 2 «ЗАТВЕРДЖЕННЯ НПАОП» - КОНСТРУКТОР НАКАЗІВ, ГРАФІКІВ, ПЕРЕЛІКІВ

Другий модуль реалізує функцію конструктора локальних нормативних актів закладу освіти. Він містить систематизований перелік наказів і супровідних документів, необхідних для організації навчання та перевірки знань з питань охорони праці .

Модуль побудовано на основі шаблонів, доступних для редагування в хмарному середовищі. Користувач заповнює основні поля (назва закладу, склад комісії, професії, терміни), після чого система формує готовий документ, що відповідає вимогам законодавства. Такий підхід зменшує ризик типових помилок, зокрема неправильного формування складу комісії або некоректного визначення категорій працівників.

Таблиця 3.3.1

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

 Наказ про затвердження Положень з питань охорони праці	Перелік робіт з підвищеною небезпекою	
 Наказ про затвердження програм інструктажів з питань охорони праці	Перелік посад ЗП(ПТ)О, які повинні проходити навчання і перевірку знань з питань охорони праці в ЦПП	
 Наказ про створення комісії з перевірки знань працівників з питань охорони праці	Перелік професій, які звільняються від повторного інструктажу	
 Наказ про затвердження Плану-графіку проведення навчання та перевірки знань з охорони праці	Перелік питань для проведення перевірки знань з охорони праці	

Таблиця 3.3.1 Затвердження НПАОП

Режим покликання:

Наказ про затвердження Положень
з питань охорони праці

Наказ про затвердження програм інструктажів з питань
охорони праці

Наказ про створення комісії
з перевірки знань працівників з питань охорони праці

Наказ про затвердження Плану-графіку проведення
навчання та перевірки знань з охорони праці

Перелік робіт з підвищеною небезпекою

Перелік посад ЗП(ПТ)О, які повинні проходити
навчання і перевірку знань з питань охорони праці в
ЦПП

Перелік професій, які звільняються від повторного
інструктажу

Перелік питань для проведення перевірки знань з
охорони праці

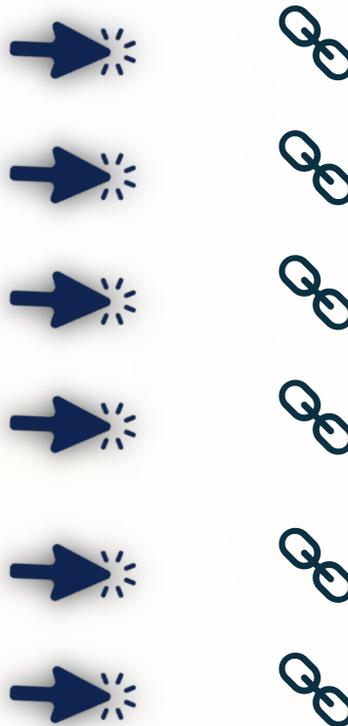

Рисунок 3.3.2

Наказ про створення комісії з питань
перевірки знань

Розклад навчання та перевірки знань

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
НАКАЗ

«10» січня 2022 р. м. Біла Церква № 09-03/41

Про створення комісії з перевірки знань працівників з питань охорони праці

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» ст.18 від 14.10.1992 № 2694-ХІІ із змінами, внесеними згідно із Законами № 2249-VIII від 19.12.2017, Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669, та з метою організації перевірки знань працівників з питань охорони праці.

НАКАЗУЮ:

- Створити комісію з перевірки знань працівників з питань охорони праці в ЗП(ПТ)О у складі:

Голова комісії:

- Геревенко Андрій Михайлович, інженер з охорони праці.

Члени комісії:

- ПІВ, голова первинної профспілкової організації;
- ПІВ, заступник директора;
- ПІВ, керівник фізичного виховання.

2. Комісії у своїй роботі керуватися Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15 із змінами, внесеними згідно з наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці Наказом Міністерства соціальної політики № 140 від 30.01.2017, Положенням про порядок проведення навчання і перевірки

Methodology by Andrii Herevenko

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Директор ЗП(ПТ)О
С. ПАШЕВ
від «__» _____ 2022р.

РОЗКЛАД
НАВЧАННЯ (ОНЛАЙН ВЕБІНАРІВ) ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ)О В ПЕРІОД З
18 ПО 22 СІЧНЯ 2022 РОКУ

№ з/п	День тижня	№	Час навчання	Тема навчання
1.	Понеділок	1	10.00 – 11.30	Нормативні документи у сфері охорони праці
		2	11.30 – 13.00	Домодична допомога: вимоги роботи сервіс-летельного ревізійника
		3	13.00 – 14.00	Заходи пожежної безпеки на підприємстві: загальні вимоги
		4	14.00 – 15.30	Вимоги безпеки під час робіт на відкритій території за низької температури
2.	Вівторок	1	8.00 – 9.30	Розслідування вибухових випадків
		2	9.30 – 10.45	Пожежна безпека та цивільний захист
		3	10.45 – 12.00	Домодична допомога при переохолодженні або обмороженні
		4	12.00 – 13.00	Якщо захвятий має жити: роботодавць від час епідемії коронавірусної інфекції
3.	Середа	1	8.00 – 8.30	Як в умовах карантину організувати безпечну роботу працівників, яких не можна перевести на роботу у віддаленому режимі
		2	8.30 – 9.30	Безпечні умови праці Організація експлуатації обладнання підвищеної небезпеки
		3	9.30 – 10.30	Як забезпечити пожежну безпеку та цивільний захист на підприємстві у період надзвичайної ситуації та карантину
		4	10.30 – 11.40	Запоріжчя європейська. Домодична допомога при укусах тварин, змії, отруйних комах та пауків
4.	Четвер	1	8.00 – 9.30	Атестація робочих місць за умовами праці
		2	9.30 – 11.00	Удосконалення законодавства з охорони праці у зв'язку з підписанням Українсько-Угорської угоди про асоціацію з ЄС
		3	11.00 – 12.10	Протипожежний режим підприємства
		4	12.10 – 13.40	Навчання, інструкції з охорони праці
5.	П'ятниця	1	13.40 – 15.10	Навчання, інструкції з охорони праці
		1	3.00 – 12.00	Залік

Розклад підготував інженер з охорони праці Андрій ГЕРЕВЕНКО

Methodology by Andrii Herevenko

Рис 3.3.2 Приклади документ

3.3.3 МОДУЛЬ 3 «НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ» - РОЗКЛАД, ВЕБІНАРИ, ТЕСТИ (СИНХРОННО/АСИНХРОННО)

Третій модуль забезпечує організацію навчального процесу в синхронному та асинхронному форматах. Він включає автоматизовані розклади навчання, інтеграцію онлайн-вебінарів, алгоритми проведення перевірки знань і комплект екзаменаційних матеріалів.

Навчальні заходи плануються з використанням цифрових календарів із системою нагадувань. Перевірка знань може здійснюватися як у традиційній формі (екзаменаційні білети, комісійне опитування), так і в дистанційному форматі через онлайн-тести з автоматичним оцінюванням. Встановлений поріг успішності забезпечує об'єктивність результатів.

Таблиця 3.3.3

НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ

Розклад навчання та перевірку знань з питань охорони праці	←
Графік онлайн вебінарів з питань охорони праці та інших НПАОП	←
Порядок проведення перевірки знань з питань охорони праці	←
Екзаменаційні білети (синхронно)	←
Екзаменаційні білети/тести (асинхронно)	←

Таблиця 3.3.3 Навчання та перевірка знань

Режим покликання:

Розклад навчання та перевірку знань з питань охорони праці	➔	🔗
Графік онлайн вебінарів з питань охорони праці та інших НПАОП	➔	🔗
Порядок проведення перевірки знань з питань охорони праці	➔	🔗
Екзаменаційні білети (синхронно)	➔	🔗

Екзаменаційні білети/тести (асинхронно)

Графік онлайн вебінарів з питань охорони праці та інших НПАОП

ГРАФІК
онлайн вебінарів з питань охорони праці та інших НПАОП в умовах карантинних обмежень в онлайн-режимі для працівників ЗП(ПТ)О в період з 18 – 22 січня 2022 року

18 січня 2022 рік (понадзвінок)

№ з/п	Тема навчання з питань ОП/П	Посилання на вебінар або QR	Лектор	Зміст програми навчання
1.	Нормативні документи у сфері охорони праці. Новації та актуальні питання з 10.00 – 11.30	https://www.zoom.us/j/8417048116 	Марила Федоренко , головний державний інспектор Головного управління Державної служби України з питань праці у Київській області.	<ul style="list-style-type: none"> організація державного нагляду (контролю) у сфері охорони праці; нормативна база; доцільні документи з охорони праці. Аудит охорони праці; проекти-технологічна та експлуатаційна документація, що вживає в експлуатаційні засоби виробництва відомчої безпеки; тенденції розвитку нормативної бази у сфері охорони праці; створення бази у сфері охорони праці.
2.	Домедична допомога: являється робота середньо-лігатурної реанімацією з 11.30 – 13.00	https://www.zoom.us/j/9260907434 	Михайло Чернець , експерт із питань домедичної допомоги.	<ul style="list-style-type: none"> чому важливо вміти робити серцево-легеневу реанімацію (СЛР); алгоритм дій при наданні домедичної допомоги потерпілому у стані клінічної смерті; елементарні правила проведення СЛР на території; як навчати працівників роботи СЛР.
3.	Заходи пожежної безпеки на підприємстві: загальні вимоги. з 13.00 – 14.00	https://www.zoom.us/j/8417048116 	Олександр Пільнович , експерт із питань охорони праці та пожежної безпеки, адвокат, Київ.	<ul style="list-style-type: none"> документація та інструкції з пожежної безпеки; інструктажі; засоби протипожежного захисту; оперативні вимоги; відповідальність за порушення правил пожежної безпеки.
4.	Вимоги безпеки під час роботи на відкритій території за низької температури. з 14.00 – 15.30	https://www.zoom.us/j/8417048116 	Анатолій Станько , лікар спеціалізованої параназальної вихідної категорії, канд. мед. наук, спеціаліст із питань безпеки і гігієни праці	<ul style="list-style-type: none"> небезпечні умови праці під час роботи на відкритих територіях; показники клімату в Україні у холодну пору року; нормативні акти щодо безпеки праці та здоров'я під час роботи на відкритих територіях; заходи із забезпечення незалежної від висхідної температури повітря та інших кліматичних чинників на виробництві.

**Навчання проходить в кабінеті № 3 з 10.00 до 15.30 години або самостійно онлайн в будь-який час на персональному комп'ютері, який має доступ до мережі Інтернет.*

Methodology by Andrii Herevenko

Екзаменаційні білети (синхронно)

Порядок проведення перевірки знань з питань охорони праці

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Директор ЗП(ПТ)О
С. ІВАШЕВ
від «___» _____ 2022р.

Порядок
проведення перевірки знань з питань охорони праці
для працівників ЗП(ПТ)О в синхронному режимі 22 січня 2021 року

№ з/п	Категорія працівників	Час проведення перевірки знань	Склад комісії
1.	Консультація	з 8.00 до 9.00	Голова: Греченко Андрій Михайлович, інженер з охорони праці
2.	Працівники господарської служби	з 9.00 до 10.00	Члени: ПШ, заступник директора; ПШ, керівник фізичного виховання;
3.	Педагогічні працівники	з 10.00 до 11.00	ПШ, голова первинної профспілкової організації.
4.	Адміністративні та інші працівники	з 11.00 – 12.00	

*Екзаменаційне тестування в Google формі у дистанційному режимі проходить протягом доби.

Екзаменаційний тест пройди [тут](#)

Methodology by Andrii Herevenko

Екзаменаційні білети/тести (асинхронно)

Екзаменаційні білети з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності

ПОГОДЖЕНО: з головою первинної профспілкової організації ПІБ від «...» ... 2022р	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	ЗАТВЕРДЖУЮ: директор ЗЦ(П)ТЮ С. ІВАШЕВ від «...» ... 2022р №...
Екзаменаційний білет №1 з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності для працівників ЗЦ(П)ТЮ		
1. Охорона праці в Україні. Законодавчі акти з охорони праці. 2. Електробезпека. Види ураження людини електрострумом. 3. Трудовий договір. Права і обов'язки працівників.		
ПОГОДЖЕНО: з головою первинної профспілкової організації ПІБ від «...» ... 2022р	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	ЗАТВЕРДЖУЮ: директор ЗЦ(П)ТЮ С. ІВАШЕВ від «...» ... 2022р №...
Екзаменаційний білет №2 з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності для працівників ЗЦ(П)ТЮ		
1. Система стандартів безпеки праці, її впровадження в навчальних закладах. 2. Безпека праці. Організаційні та технічні заходи. 3. Класифікація приміщень за категоріями електробезпеки.		
ПОГОДЖЕНО: з головою первинної профспілкової організації ПІБ від «...» ... 2022р	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	ЗАТВЕРДЖУЮ: директор ЗЦ(П)ТЮ С. ІВАШЕВ від «...» ... 2022р №...
Екзаменаційний білет №3 з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності для працівників ЗЦ(П)ТЮ		
1. Державний, відомчий, громадський нагляд за охороною праці. 2. Порядок дій працівників навчального закладу у випадку виникнення пожежі. 3. Надання допільської допомоги при тепловому та сонячному ударах.		

Methodology by Andrii Herevenko

22.01.23 Екзаменаційні тестові питання для працівників.

Перевірка знань з питань охорони праці, яка проходить в період з 17-22 01 2023 року (90 питань) для працівників закладів освіти в дистанційному режимі.

gerevenkoandrey@gmail.com (без совместного доступа)
Сменить аккаунт

* Обязательно

ПІБ працівника *

Мой ответ

Посада працівника *

Мой ответ

Дата проходження залікового тесту *

Мой ответ

3.3.4 МОДУЛЬ 4. «РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ» - ПРОТОКОЛИ, ПОСВІДЧЕННЯ

Четвертий модуль призначений для юридичної фіксації результатів навчання та перевірки знань. У ньому реалізовано шаблони протоколів засідань комісій і посвідчень про перевірку знань з охорони праці.

Документи формуються автоматично з можливістю експорту у формат PDF та накладення електронного підпису. Посвідчення містять елементи верифікації (QR-код), що підвищує рівень довіри та зручність перевірки під час контролю з боку наглядових органів.

Таблиця 3.3.4

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ
З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ПИТАНЬ
ОХОРОНИ ПРАЦІ

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ПЕРЕВІРКУ
ЗНАНЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ
З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ
ПРАЦІ

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ПЕРЕВІРКУ ЗНАНЬ З
ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

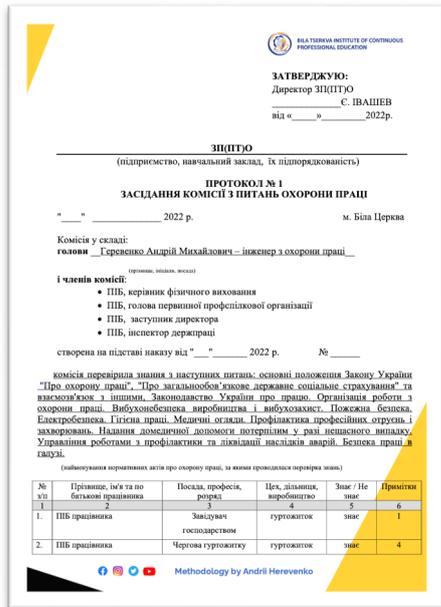

Рис. 3.3.4 Приклади документів

Режим покликання:

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ
З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ПЕРЕВІРКУ ЗНАНЬ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

3.3.5 МОДУЛЬ 5. «ПЕРША ДОПОМОГА» - ІНТЕГРАЦІЯ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКА ТЧХУ ТА ОФЛАЙН-МАТЕРІАЛІВ

Окремий функціональний блок симулятора присвячено інтеграції мобільного додатка з домедичної допомоги, рекомендованого для використання педагогами та працівниками ЗПО. Додаток забезпечує покрокові інструкції дій у разі травм, гострих станів і надзвичайних ситуацій, містить відеоматеріали, інтерактивні тести та працює в офлайн-режимі.

Покликання на джерело

Див. [тут](#)

**Завантажуй мобільний додаток
безкоштовно:**

У межах симулятора додаток використовується не лише як довідковий ресурс, а як інструмент практичного відпрацювання навичок першої допомоги після вивчення теоретичних модулів. Така інтеграція відповідає вимогам статті 18 Закону України «Про охорону праці», згідно з якими навчання з надання першої допомоги є обов'язковою складовою підготовки працівників.

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 3

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 400. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 01.02.2026).
3. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (чинна редакція від 12.09.2025) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 01.02.2026).
4. Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (набрав чинності з дня, наступного за днем опублікування, з особливостями застосування окремих положень) // Офіційний вісник України. – 2025. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX> (дата звернення: 01.02.2026).
5. Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 № 9 (ДНАОП 0.00-4.15-98) : зареєстр. в Мін'юсті України 07.04.1998 за № 226/2666 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 508. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98> (дата звернення: 01.02.2026).
6. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05) : затв. наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 : зареєстр. в Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – Ст. 684. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 01.02.2026). (чинна редакція від 25.10.2024).

2. АВТОРСЬКІ ЕЛЕКТРОННІ КУРСИ

1. Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 68 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290/> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти : електронний навчальний курс.

Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 95 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226/> (дата звернення: 01.02.2026).

3. НАУКОВІ ТА МЕТОДИЧНІ ДЖЕРЕЛА З ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

1. Бодак О. П. Цифрові технології у професійній освіті: навчальні платформи та симулятори. Київ : Видавництво «Освіта», 2024. – 256 с.
2. Геревенко А. М. Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти // Усеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти», 26 жовтня 2022 р., м. Біла Церква, Україна. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732947/> (дата звернення: 01.02.2026).
3. Лук'яненко В. І., Коваленко С. М. Інтерактивні симулятори як інструмент підвищення безпеки праці в навчальних закладах // Журнал «Професійна освіта». – 2025. – № 3. – С. 45–58.
4. НАПН України. Рекомендації щодо цифрової трансформації освіти в закладах професійної підготовки. – Київ, 2025. – Режим доступу: <https://napn.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2026).

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ: ВІД ГЛОБАЛЬНИХ КОНЦЕПЦІЙ ДО КОНКРЕТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

Розділ 4 продовжує логіку попередніх розділів, зосереджуючись на аналізі глобальних тенденцій безпеки та здоров'я на роботі (БЗР) та практичній адаптації цих тенденцій до закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗПО) України. У фокусі – цифровізація, інноваційні технології та інструменти фінансування, які дозволяють не лише модернізувати охорону праці, але й інтегрувати безпеку у професійні компетентності здобувачів. Аналіз спирається на матеріали міжнародної виставки A+A (Дюссельдорф, 2025 р.), авторські дослідження Геревенка А.М. (2025), платформи Praeventionsforum+, Pixaera, VR-симулятор Novator-SIM та довідник «Перша допомога» Товариства Червоного Хреста України (2025).

4.1. ГЛОБАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я НА РОБОТІ: ВІД INDUSTRY 4.0 ДО VISION ZERO

Сучасна парадигма безпеки та здоров'я на роботі (БЗР) формується в умовах глобальної цифрової трансформації, де концепція Industry 4.0 інтегрує штучний інтелект, Інтернет речей (IoT) та великі дані для створення «розумних» систем праці. Глобальна стратегія Vision Zero («нуль травм»), ініційована Міжнародною організацією праці (МОП) та підтримана Європейським Союзом, передбачає проактивний підхід, що базується на трьох основних стовпах:

- **Превентивність** - виявлення та аналіз ризиків до їх реалізації;
- **Персоналізація** - адаптація заходів безпеки під індивідуальні характеристики працівника;
- **Цифризація** - моніторинг умов праці в реальному часі за допомогою IoT та смарт-технологій.

Для закладів професійної освіти (ЗПО) ці глобальні концепції набувають особливої актуальності в умовах поєднання теоретичного навчання з практичною підготовкою в майстернях і лабораторіях, де часто використовується обладнання підвищеної небезпеки, а значна частина здобувачів освіти є неповнолітніми. В Україні ці підходи потребують локальної адаптації з урахуванням воєнного стану, відключень електроенергії, психологічного стресу та вимог національного законодавства.

Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX встановлює вимоги до освітньо-професійних програм (ОПП), де безпека та здоров'я на роботі розглядаються як невід'ємна складова професійної підготовки, особливо в умовах дуальної форми освіти та практичного навчання на підприємствах-партнерах.

Локальна адаптація глобальних концепцій у ЗПО передбачає стратегічне планування: від ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків (як елемент системи управління охороною праці, ст. 13 Закону України «Про охорону праці») до впровадження технологій, що сприяють профілактиці травматизму. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці здійснюються відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05).

Таким чином, поєднання глобальних концепцій (Industry 4.0, Vision Zero) з національними нормативними вимогами створює основу для формування в ЗПО сучасної культури безпеки, орієнтованої на профілактику ризиків і підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в умовах підвищеної відповідальності.

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЗІЗ) НА ВИСТАВЦІ А+А

ЩО ТАКЕ ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ / ЗІЗ?

Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) включають усі заходи та пристрої, що

використовуються для забезпечення здоров'я та безпеки людей у різних робочих середовищах. Це включає шоломи, захисні окуляри, засоби захисту слуху, рукавички, захисне взуття, маски та захисний одяг.

ЗІЗ важливі для запобігання травмам та пошкодженню здоров'я на роботі. Різні типи ЗІЗ необхідно носити залежно від діяльності та потенційної небезпеки. Важливо, щоб роботодавці забезпечували своїх працівників правильними ЗІЗ та відповідно навчали їх для запобігання нещасним випадкам та забезпечення безпеки на робочому місці.

ЗМІНИ ПАРАДИГМ

Ефективне захисне спорядження, нові технології, індивідуальні рішення, функціональний та модний одяг.

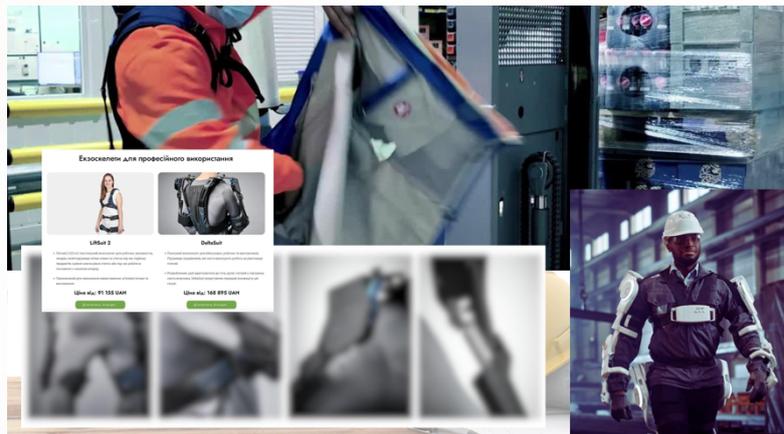
Лідери ринку галузі представляють свої найновіші продукти. Цифрові інновації революціонізують та оптимізують засоби індивідуального захисту; це зміна парадигми! Крім того, робочий одяг перетворюється на одяг, який є одночасно модним та професійним.

Safety at work (PPE). A+A Trade Fair. Available at: [https://www.aplusa-online.com/en/Exhibit/Trade_Fair_Participation/Product_range/Safety_at_work_\(PPE\)](https://www.aplusa-online.com/en/Exhibit/Trade_Fair_Participation/Product_range/Safety_at_work_(PPE)) (aplusa-online.com in Bing) (Accessed: 01 February 2026).

4.2. ЕКЗОСКЕЛЕТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІЗИЧНОГО РОЗВАНТАЖЕННЯ ТА ЕРГОНОМІКИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Екзоскелети - це носимі роботизовані пристрої, що підсилюють м'язи людини та знижують фізичне навантаження на опорно-руховий апарат під час підйомів вантажів, нахилів або повторюваних рухів. Застосування таких пристроїв у закладах професійної освіти (ЗПО)

може розглядатися як перспективний інженерно-організаційний захід для профілактики скелетно-м'язових розладів та зниження втомлюваності під час практичних занять.

Технологія базується на принципах біомеханіки та адаптивного керування: датчики фіксують рухи користувача й автоматично регулюють рівень підтримки. Це відповідає загальному обов'язку роботодавця (керівника ЗПО) забезпечувати безпечні та здорові умови праці, включаючи профілактику ризиків, пов'язаних з фізичними навантаженнями (ст. 13 Закону України «Про охорону праці»).

Можливі моделі та сфери застосування в ЗПО (за даними виробників та міжнародних оглядів):

- **Універсальні екзоскелети** (наприклад, підтримка спини, колін, плечей): можуть застосовуватися для професій з частими нахилами та підйомами вантажів (автомеханіка, будівництво, логістика, деревообробка).

- **Плечові/спинні моделі:** корисні для перенесення вантажів у майстернях (кухарі, слюсарі, вантажники).
- **Екзорукавички або модулі для рук:** підсилення хвату та зменшення втоми при роботі з інструментами; перспективні для інклюзивного навчання.

Інтеграція в освітній процес:

Екзоскелети можуть використовуватися на лабораторно-практичних заняттях як демонстраційний або тренувальний інструмент, щоб здобувачі освіти знайомилися з реальними умовами праці, де фізичні навантаження є нормою. Наприклад:

- у підготовці кухарів - відпрацювання перенесення важкого посуду чи інвентарю;
- у зварювальних або механічних професіях - фіксація положення тіла під час тривалої роботи.

Застосування таких пристроїв має супроводжуватися:

- оцінкою ризиків та розробкою інструкцій з охорони праці;
- проведенням навчання та перевірки знань з безпечного використання (відповідно до НПАОП 0.00-4.12-05);
- медичним контролем допуску до роботи в екзоскелеті.

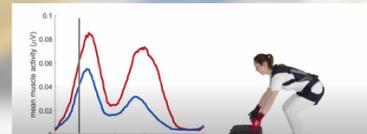
Переваги та виклики впровадження:

Переваги - потенційне зменшення фізичного навантаження та втомлюваності, підготовка здобувачів до сучасних умов виробництва, формування навичок роботи з інноваційними засобами ергономіки.

Виклики - висока вартість (вирішення можливе через грантові програми, міжнародну співпрацю чи партнерства з підприємствами), потреба в спеціальному навчанні користувачів, необхідність адаптації до вікових та фізіологічних особливостей здобувачів освіти (особливо неповнолітніх).

Впровадження екзоскелетів у ЗПО є прикладом інтеграції сучасних технологій у систему охорони праці, що відповідає загальним принципам профілактики ризиків та адаптації праці до можливостей людини (ст. 4 Закону України «Про охорону праці»).

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ
ДО ОХОРОНИ ПРАЦІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

ЕКЗОСКЕЛЕТИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Рис. 4.2.1. Універсальний екзоскелет (приклад моделі для підтримки спини та колінів).

Рис. 4.2.2. Плечовий екзоскелет

VR/AR-симулятори дозволяють відпрацьовувати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях (пожежа, аварія, травмування) без реальної загрози для учасників освітнього процесу. Смарт-детектори забезпечують моніторинг параметрів середовища (шум, вібрація, пил, відстань до рухомих об'єктів) у реальному часі, що сприяє оперативному реагуванню на ризики.

Приклади технологічних рішень (ілюстративні):

VR-симулятор вогнегасника (наприклад, СИМ-3): дозволяє практично відпрацьовувати користування порошковим або вуглекислим вогнегасником за алгоритмом «Витягни чеку → Спрямуй → Натисни». Застосування в ЗПО: щорічні тренування з пожежної безпеки для педагогів і здобувачів освіти без використання реальних вогнегасників та без створення умовної пожежі.

VR/AR-платформи для моделювання виробничих ситуацій: дозволяють аналізувати помилки, відпрацьовувати групові кейси та персоналізовані сценарії. У навчальному процесі ЗПО це може використовуватися для розбору типових ризиків професії (наприклад, аварійні ситуації на верстатах, зварювальних постах чи в хімічних лабораторіях).

Смарт-детектори та IoT-рішення: моніторинг вібрації, шуму, пилу, відстані від транспортних засобів або рухомих частин обладнання. Дані передаються на екран, мобільний додаток або систему сповіщень, що дозволяє миттєво реагувати на перевищення допустимих параметрів.

Інтеграція в освітній процес ЗПО:

Такі технології можуть застосовуватися на лабораторно-практичних заняттях як демонстраційні, тренувальні або моніторингові інструменти. Наприклад:

- для професій з підвищеною небезпекою (зварювання, токарна справа, електромонтаж) — віртуальне моделювання небезпечних ситуацій;
- для інклюзивного навчання — адаптація симуляцій під індивідуальні особливості здобувачів;
- для пожежної та техногенної безпеки — регулярні тренінги без реальних ризиків.

Застосування VR/AR та смарт-детекторів має супроводжуватися:

- оцінкою ризиків та розробкою інструкцій з охорони праці;
- проведенням навчання та перевірки знань з безпечного використання (відповідно до НПАОП 0.00-4.12-05);
- медичним контролем та допуском до роботи з такими пристроями.

Переваги та виклики впровадження:

Переваги - створення безпечного середовища для відпрацювання навичок, можливість персоналізованого навчання, зменшення впливу шкідливих факторів, підготовка здобувачів до реальних умов виробництва.

Виклики - потреба в спеціальному обладнанні та навчанні користувачів, необхідність адаптації до вікових та фізіологічних особливостей здобувачів освіти (особливо неповнолітніх), витрати на впровадження (можуть вирішуватися через грантові програми, партнерства з підприємствами чи міжнародну співпрацю).

Впровадження VR/AR-технологій та смарт-детекторів у ЗПО є прикладом використання сучасних цифрових рішень для посилення профілактики ризиків та

формування культури безпеки, що відповідає загальним принципам охорони праці (ст. 4, 13 Закону України «Про охорону праці»).

Рис. 4.3.1. VR-симулятор вогнегасника СИМ-3 (джерело: <https://www.ucnovator.com.ua/uk/sim3/>)

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДЗВО. УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ. НАПІВІСЦЬ

НМЦ ПТО
У АРХІТЕКТУРНІЙ СФЕРІ

КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ, ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

МАЙСТЕРКЛАС
ВІД КРЕАТИВНОЇ ІДЕЇ ДО ЦИФРОВОГО РІШЕННЯ

РІХАЕРА
ПЛАТФОРМА VR-СИМУЛЯЦІЇ ДЛЯ НАВЧАННЯ З ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

ВІДЧУЙ РИЗИК – НАВЧАЙСЯ БЕЗПЕЧНО

ДЛЯ ЧОГО?
НАДАТИ РЕАЛЬНІ КОМПЕТЕНЦІЇ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ
ЗМЕНШЕННЯ НАДМІРНОГО НАВЧАННЯ
СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРАКТИК БЕЗПЕКИ

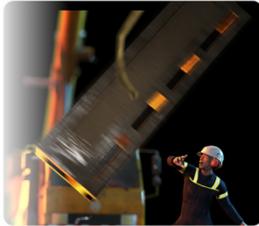
ЩО ЦЕ?
ІНТУІТИВНО ЗРОЗУМІЛА ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КОМАНД ПЕРШОЇ ЛІНІЇ В УМОВАХ ВИСОКОГО РИЗИКУ.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ?
ГІПЕРРЕАЛІСТИЧНІ VR-СИМУЛЯЦІЇ НА ОСНОВІ СЮЖЕТІВ, ДЕ СТАЖЕРИ-ЛОТРАПЛЯЮТЬ У ПОТЕНЦІЙНО КРИТИЧНІ СИТУАЦІЇ (СІМ ПЕРЕЖИВАЮТЬ ІНЦИДЕНТИ У БЕЗПЕЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВІДЧУВАЮТЬ НА ПРАКТИЦІ, А НЕ ЛИШЕ СПОСТЕРІГАЮТЬ)

КЛЮЧОВИЙ ЕФЕКТ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПАСИВНОГО НАВЧАННЯ У АКТИВНИЙ ДОСВІД, ЩО ФОРМУЄ СТИЙКІ НАВИЧКИ.

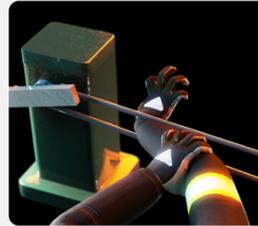
Моделуйте неможливе. Приготуйтеся до непередбачуваного.

Моделювання високого ризику від Pixaera відтворює найскладніші у світі виробничі небезпеки в гіперреалістичному 3D-середовищі, щоб працівники могли приймати критичні рішення, бачити наслідки та безпечно розвивати інстинкти.

Вкорінений у реальність.

Кожен сценарій побудовано на реальних галузевих інцидентах та узгоджено з Правилами рятування життя, Золотими правилами та Критичними контролями.

Емоційно захоплюючий.

Досвід, заснований на історіях, задіює як розум, так і інстинкт — розвиваючи судження під тиском, а не механічне запам'ятовування.

Рис. 4.3.2. VR/AR-платформа для моделювання виробничих ситуацій (джерело: <https://www.pixaera.com/>)

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

КРУГЛИЙ СТІЛ
«СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ТА НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ»

РОЗУМНА КАСКА

ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ

КОНТРОЛЬ ФАКТУ НОСІННЯ

МОНІТОРИНГ УДАРІВ ПО КАСЦІ

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТУ ВІЛЬНОГО ПАДІННЯ

ВИКЛИК ОПЕРАТОРА З ПОДАЧЕЮ СИГНАЛУ "МЕНІ ПОТРІБНА ДОПОМОГА"

Рис. 4.3.3. Приклад смарт-каски з GPS та датчиками моніторингу (джерело: <https://gpsm.ua/ru/umnaja-gps-kaska/>)

Pixaera – VR/AR-платформа для навчання та безпеки [Електронний ресурс] // Pixaera. – Режим доступу: <https://www.pixaera.com/> (дата звернення: 01.02.2026).

Симулятор вогнегасника СИМ-3 [Електронний ресурс] // ТОВ «УЦ Новатор». – Режим доступу: <https://www.ucnovator.com.ua/uk/sim3/> (дата звернення: 01.02.2026).

Умна GPS-каска [Електронний ресурс] // GPSM. – Режим доступу: <https://gpsm.ua/ru/umnaja-gps-kaska/> (дата звернення: 01.02.2026).

4.4. МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ ТА ПЛАТФОРМИ ЗНАНЬ: ДОСТУПНІСТЬ І ПРЕВЕНТИВНІСТЬ

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ РОБІТНИКА

ЗАСТОСУНОК «BSAFE», «FIND MY FRIENDS» ДАЄ МОЖЛИВІСТЬ НЕ ЛИШЕ НАТИСНУТИ КЛАВІШІ ЕКСТРЕНОГО ВИКЛИКУ(SOS), АЛЕ Й ВІДПРАВИТИ СИГНАЛ ТРИВОГИ З СУПРОВОДОМ ВІДЕО ТА АУДИО ТОГО, ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ В КОНКРЕТНИЙ МОМЕНТ.

**WATER TIME, WATERBALANCE
КОНТРОЛЬ ВИПИТОЇ ВОДИ;
SLEERTIC; SLEEPZY-ТРЕКЕР СНУ;
MYFITNESSPAL, LIFESUM-
ПРАВИЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ;
КАЛЬКУЛЯТОР КАЛОРИЙ;
ЩОДЕННИК ХАРЧУВАННЯ;**

Рис. 4.4.1. Мобільний додаток «Цифрова інклюзія»

Мобільні додатки та цифрові платформи знань є сучасними інструментами, що забезпечують оперативний доступ до інформації, навчання та контролю дотримання вимог безпеки. Вони можуть використовуватися як допоміжні засоби для підвищення поінформованості, мотивації та ефективності навчання в закладах професійної освіти (ЗПО).

Функціональне призначення мобільних додатків у сфері БЗР

Мобільні застосунки з охорони праці та безпеки життєдіяльності поєднують інформаційні, навчальні та контрольні можливості, зокрема:

- швидкий доступ до нормативно-правових актів, інструкцій та чек-листів;
- інтерактивне навчання з використанням мікрокурсів, тестів і симуляцій;
- фіксацію небезпечних ситуацій або інцидентів у реальному часі;
- персоналізовані нагадування щодо дотримання правил безпеки.

Такі можливості особливо корисні в ЗПО, де поєднуються теоретична підготовка та практичні заняття в майстернях, лабораторіях і виробничих зонах.

Цифрові платформи знань як основа безперервного навчання

Цифрові платформи знань у сфері БЗР можуть виконувати роль інформаційно-освітніх хабів, що об'єднують:

- навчально-методичні матеріали;
- відеоінструкції та навчальні відеофрагменти;
- інтерактивні завдання та кейс-ситуації;
- результати тестування та аналітику навчальних досягнень.

Застосування таких платформ дозволяє адаптувати контент до рівня підготовки користувача, аналізувати типові помилки та формувати рекомендації щодо подальшого навчання. У ЗПО це сприяє реалізації принципів індивідуальної освітньої траєкторії, особливо у підготовці фахівців технічних і транспортно-логістичних професій.

Прикладні аспекти використання в професійній освіті

Мобільні додатки та платформи знань можуть застосовуватися в ЗПО як допоміжні інструменти:

- під час вступного та повторного інструктажу з охорони праці (як інформаційна підтримка);
- у процесі підготовки до практичних занять і виробничого навчання;
- для самостійної роботи здобувачів освіти;
- як засіб поточного та підсумкового контролю знань.

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ РОБІТНИКА

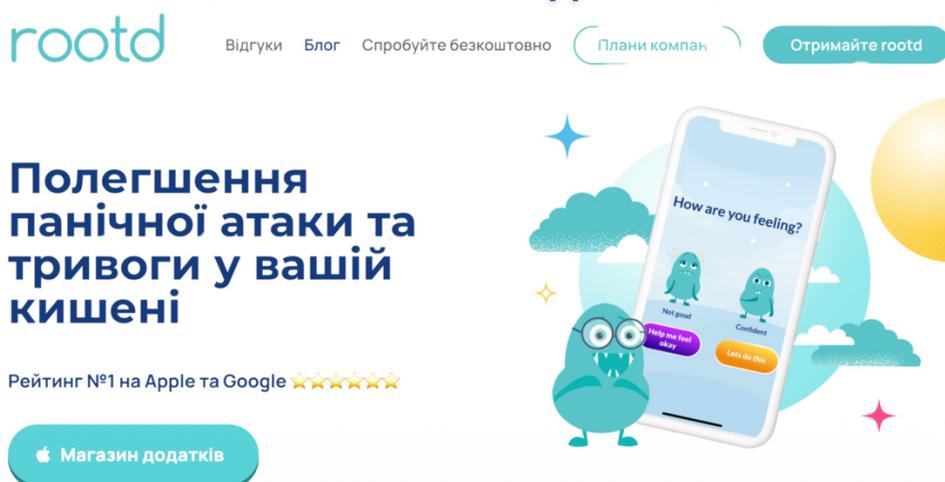

Рис. 4.4.2. Мобільні додатки від панічної атаки

Впровадження таких рішень має супроводжуватися дотриманням вимог до порядку проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05), включаючи оформлення результатів у встановленій формі (журнали, протоколи).

Переваги та виклики впровадження

Використання мобільних додатків і платформ знань у сфері БЗР може забезпечувати:

- оперативність отримання актуальної інформації;
- підвищення мотивації здобувачів освіти через інтерактивні формати;
- зменшення формалізму під час навчання з охорони праці;
- відповідність освітнього процесу сучасним вимогам цифрової трансформації.

Виклики включають потребу в технічному забезпеченні, навчанні користувачів та адаптації до вікових і фізіологічних особливостей здобувачів освіти (особливо неповнолітніх).

Мобільні додатки та цифрові платформи знань у сфері безпеки життєдіяльності та охорони праці є ефективним допоміжним інструментом формування культури безпеки, що поєднує навчання, контроль і практичну діяльність. Їх використання в закладах професійної освіти сприяє підготовці компетентних, відповідальних і безпеково орієнтованих фахівців, відповідаючи загальним принципам охорони праці (ст. 4, 13, 18 Закону України «Про охорону праці»).

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ УМОВ ПРАЦІ

NOISE METER АБО DECIBEL X – ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ШУМУ НА СМАРТФОН

GAS ALERT – ВИЗНАЧЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ГАЗІВ

UX LIGHT METER PRO – РІВЕНЬ ОСВІТЛЕННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

QR-КОДИ - ШВИДКИЙ ДОСТУП ДО ІНСТРУКЦІЙ НА ОБЛАДНАННІ.

Рис. 4.4.3. Приклад мобільних додатків з безпеки

4.4.1.МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

На сьогодні склалася тенденція до збільшення кількості користувачів мобільних телефонів, планшетів та смартфонів, через які збільшується і кількість інтернет-користувачів які їх активно використовують.

Міжнародна організація праці також істотно розширює можливості інформування про створення гідних та безпечних умов праці та з цієї мети під егідою МОП розроблено цифрові інформаційні, довідникові додатки, які можна безкоштовно завантажити на пристрій через сервіс мобільних магазинів, наприклад Playmarket.

Мобільні додатки можуть бути корисними для підвищення рівня охорони праці в різних галузях промисловості та підприємств. Нижче перераховано деякі з них:

1. "Безпека на робочому місці" - додаток, що надає корисну інформацію про безпеку на робочому місці та поради щодо уникнення небезпек.
2. "Охорона праці" - додаток, що містить повну інформацію про правила безпеки та охорону праці.
3. "Радіаційний моніторинг" - додаток, що дозволяє здійснювати моніторинг радіаційного фону на робочому місці.
4. "Виявлення небезпек" - додаток, що допомагає виявляти потенційні небезпеки на робочому місці та надає поради щодо їх уникнення.
5. "Контроль відпочинку" - додаток, що надає корисну інформацію про необхідність відпочинку та перерв на робочому місці.
6. "Електробезпека" - додаток, що містить повну інформацію про безпеку під час роботи з електроустаткуванням.
7. "Пожежна безпека" - додаток, що надає інформацію про правила пожежної безпеки на робочому місці та поради щодо уникнення пожеж.

Ці додатки можуть бути корисними для промислових підприємств, будівельних компаній, логістичних компаній, медичних закладів та інших організацій, де вимагається високий рівень охорони праці.

Наразі створено 10 мобільних додатків, серед яких є такі, що мають обмежений доступ та будуть актуальними лише для фахівців цієї галузі, але є й такі, що доступні для усіх користувачів, які прагнуть знань та здобуття навичок щодо мінімізації виробничих ризиків та попередження негативної дії виробничих факторів на організм людини. Наприклад, наступні розробки:

Surfing the labour market – додаток спрямований на те, щоб допомогти молодим людям дізнатися більше про себе особисто, знайти роботу і створювати кар'єру, яка відповідає їх навичкам і здібностям.

ILOSTAT Country Profiles – додаток забезпечує легкий доступ до бази даних показників ринку праці, зокрема рівня безробіття, зайнятості молоді, заробітку, виробничого травматизму та активності профспілок. Програма містить дані про ринок праці з національних джерел з більш ніж 200 країн

Droits des Jeunes au Travail – цільовою аудиторією додатка є молодь. Мета програми – роз'яснити молодим працівникам їх трудові права, допомогти адаптуватися на робочому місці.

ЗАКОНИ УКРАЇНИ

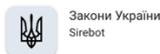
Основні переваги мобільних додатків з законами України полягають у зручності та швидкості доступу до відповідної інформації. Деякі з переваг мобільних додатків законів про Україну такі:

1. Зручність: мобільні додатки дозволяють знайти інформацію з законів про Україну в будь-який час та з будь-якого місця, що дуже зручно для користувачів, які шукають конкретну інформацію в момент, коли їм потрібно.
2. Швидкість: мобільні додатки дозволяють отримати доступ до інформації з законів про Україну значно швидше, ніж у випадку зі шуканням інформації в друкованому вигляді або в Інтернеті через комп'ютер.
3. Надійність: мобільні додатки можуть містити оновлену та достовірну інформацію з законів про Україну, оскільки такі додатки часто оновлюються, щоб відображати зміни в законодавстві.
4. Функціональність: деякі мобільні додатки мають додаткові функції, які можуть бути корисні при роботі з законами про Україну, наприклад, можуть забезпечувати можливість зберігати вибрані закони в обраному списку або створювати власні закладки в тексті законів.
5. Доступність: мобільні додатки з законами про Україну можуть бути доступні безкоштовно або за невелику ціну, що дозволяє використовувати їх більш широкому колу користувачів.

Нижче перелічені деякі з основних законів України, пов'язаних з охороною праці, які можуть бути корисними для використання у мобільних додатках:

1. Кодекс законів про працю України - цей закон містить норми, які встановлюють правила охорони праці та безпеки на робочому місці.
2. Закон України "Про охорону праці" - цей закон визначає основні принципи охорони праці, включаючи норми щодо забезпечення безпеки та здоров'я працівників.
3. Закон України "Про пожежну безпеку" - цей закон містить вимоги щодо забезпечення пожежної безпеки на робочих місцях та в інших місцях використання.

4. Закон України "Про екологічну безпеку" - цей закон встановлює норми щодо забезпечення екологічної безпеки на робочих місцях та в інших місцях використання.
5. Закон України "Про електробезпеку" - цей закон містить вимоги щодо забезпечення електробезпеки на робочих місцях та в інших місцях використання.
6. Закон України "Про безпеку хімічних речовин та хімічної продукції" - цей закон встановлює норми щодо забезпечення безпеки під час роботи з хімічними речовинами та хімічною продукцією.
7. Закон України "Про захист населення та територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру" - цей закон містить вимоги щодо захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій та інші.

Див. [тут](#)

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ

Червоний Хрест - це міжнародна гуманітарна організація, яка пропагує гуманітарні цінності та надає допомогу людям у разі кризових ситуацій, таких як конфлікти, природні катастрофи тощо. Організація розробляє мобільні додатки, які надають інформацію про надання першої допомоги та інші важливі поради в разі кризових ситуацій.

Наприклад, одним з додатків Червоного Хреста є "Перша допомога", який містить розширену інформацію про надання першої допомоги в різних ситуаціях, таких як серцевий напад, опіки, порізи, переломи та інші травми. Додаток містить інструкції та фотографії для кращого зрозуміння процесу надання допомоги та навіть може працювати в автономному режимі без доступу до Інтернету.

Також Червоний Хрест має додаток "Надзвичайні ситуації та попередження про кризові ситуації", який надає користувачам інформацію про потенційні загрози, що можуть статися в їх регіоні, такі як повені, землетруси, торнадо, пожежі тощо. Додаток містить поради та інструкції, які допоможуть людям вижити та зберегти своє життя в разі кризової ситуації.

Використання мобільних додатків Червоного Хреста може значно покращити підготовку людей до різних кризових ситуацій, забезпечивши їм необхідну інформацію та поради.

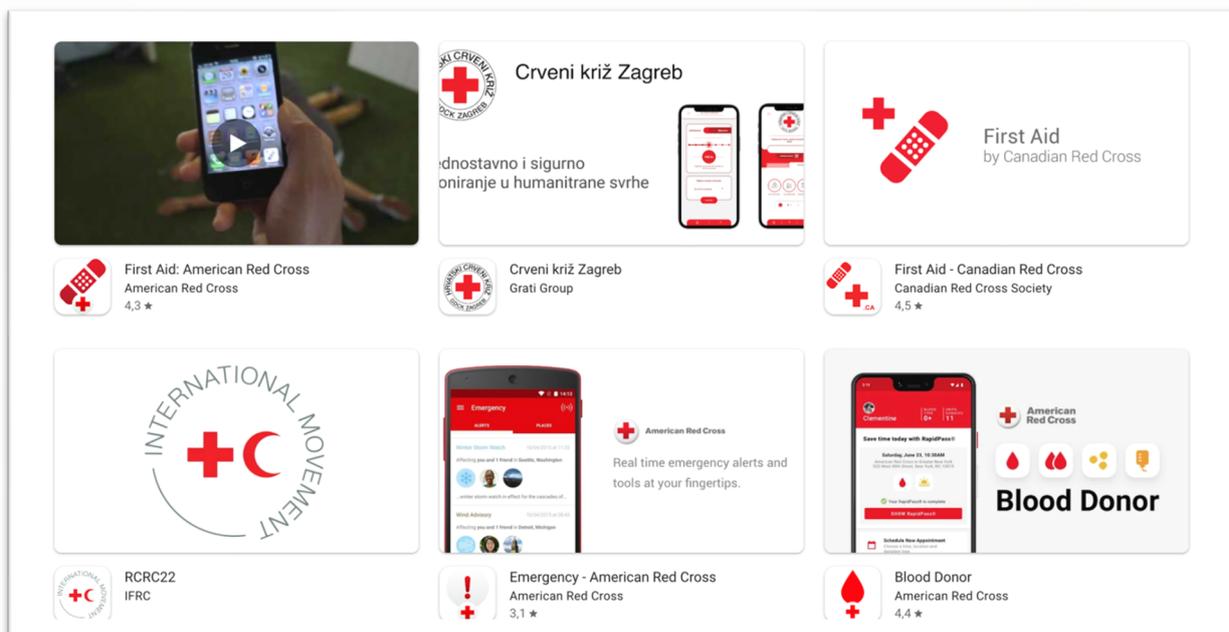

Рис. 4.4.4. Приклад мобільних додатків з безпеки

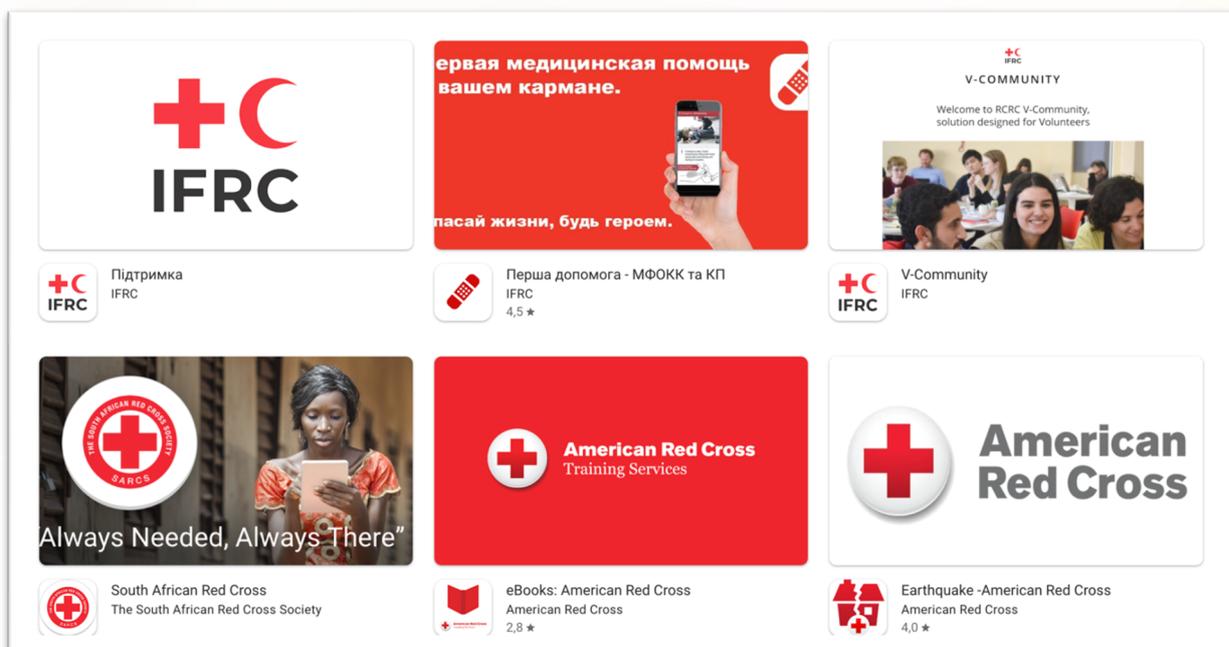

Рис. 4.4.5. Приклад мобільних додатків з безпеки

Див. [тут](#)

НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ

Мобільні додатки для надання першої допомоги можуть бути корисними для широкого кола людей, так як вони можуть надати важливу інформацію та поради щодо надання першої допомоги в різних ситуаціях. Нижче перераховано деякі з таких додатків:

1. "Перша допомога" - додаток, який надає корисну інформацію про надання першої допомоги в різних ситуаціях, таких як серцевий напад, травми, укуси, опіки та інші.
2. "CPR&AED" - додаток, який надає інформацію про кардіопульмональну реанімацію та використання автоматичного екстернального дефібрилятора (AED) в екстрених ситуаціях.
3. "iFirstAid" - додаток, який містить інформацію про надання першої допомоги в різних ситуаціях, включаючи інструкції та відеоуроки.
4. "Red Cross First Aid" - додаток, розроблений Американським Червоним Хрестом, який містить інформацію про надання першої допомоги в екстрених ситуаціях та можливість виклику екстреної медичної допомоги.
5. "ICE - In Case of Emergency" - додаток, який надає можливість зберігати важливу медичну інформацію та контакти в разі екстрених ситуацій.

Ці додатки можуть бути корисними для широкого кола людей, включаючи медичних працівників, водіїв, туристів, спортсменів та інших людей, які можуть зіткнутися з екстреними ситуаціями та потребують надання першої допомоги.

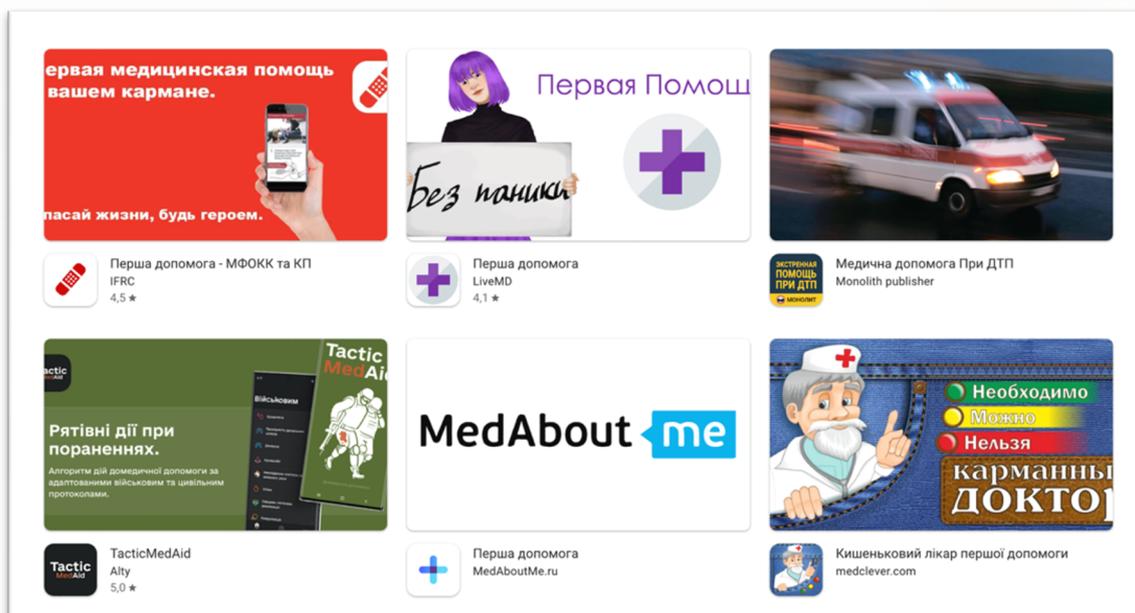

Рис. 4.4.6. Приклад мобільних додатків першої допомоги

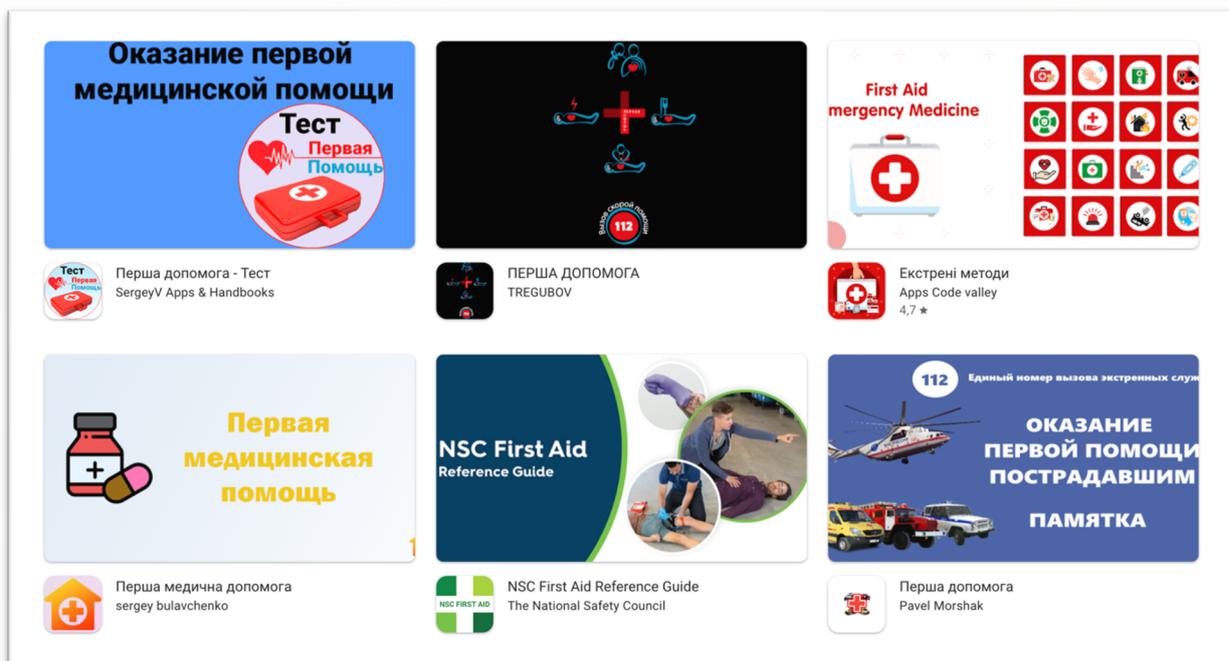

Рис. 4.4.7. Приклад мобільних додатків першої допомоги

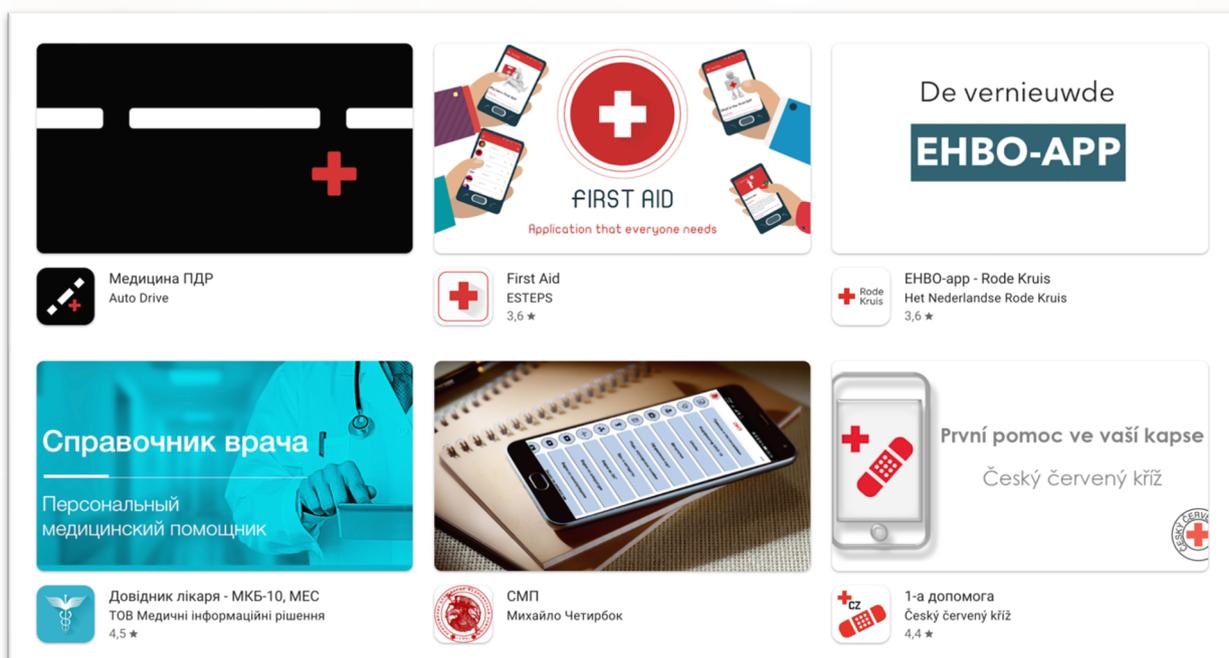

Рис. 4.4.7. Приклад мобільних додатків першої допомоги

Див. [тут](#)

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Пожежна безпека - це ще одна важлива тема, яка стосується безпеки людей і майна від пожежі. Існує кілька мобільних додатків, які можуть допомогти в цьому питанні. Ось декілька з них:

1. American Red Cross - цей додаток містить інформацію про пожежну безпеку, включаючи поради щодо запобігання пожежі, ознаки небезпеки та дії у випадку пожежі.
2. First Alert - цей додаток надає користувачам повідомлення про пожежну небезпеку в їхньому районі, а також надає поради щодо підготовки до пожежі та дій у випадку пожежі.
3. FireReady - цей додаток розроблений для жителів Австралії, і містить інформацію про пожежну безпеку, включаючи рівні небезпеки пожежі та поради щодо запобігання пожежі.
4. NFPA 101 - цей додаток містить норми та стандарти пожежної безпеки, які встановлює Національна асоціація пожежної безпеки (NFPA).

Ці додатки можуть бути корисними для будь-якої людини, яка цікавиться пожежною безпекою, але не замінять професійної підготовки та консультації фахівців. Передбачення пожежі та дії у випадку пожежі - це серйозна справа, тому необхідно докладно ознайомитися з відповідними стандартами та дотримуватися їх під час практичної роботи.

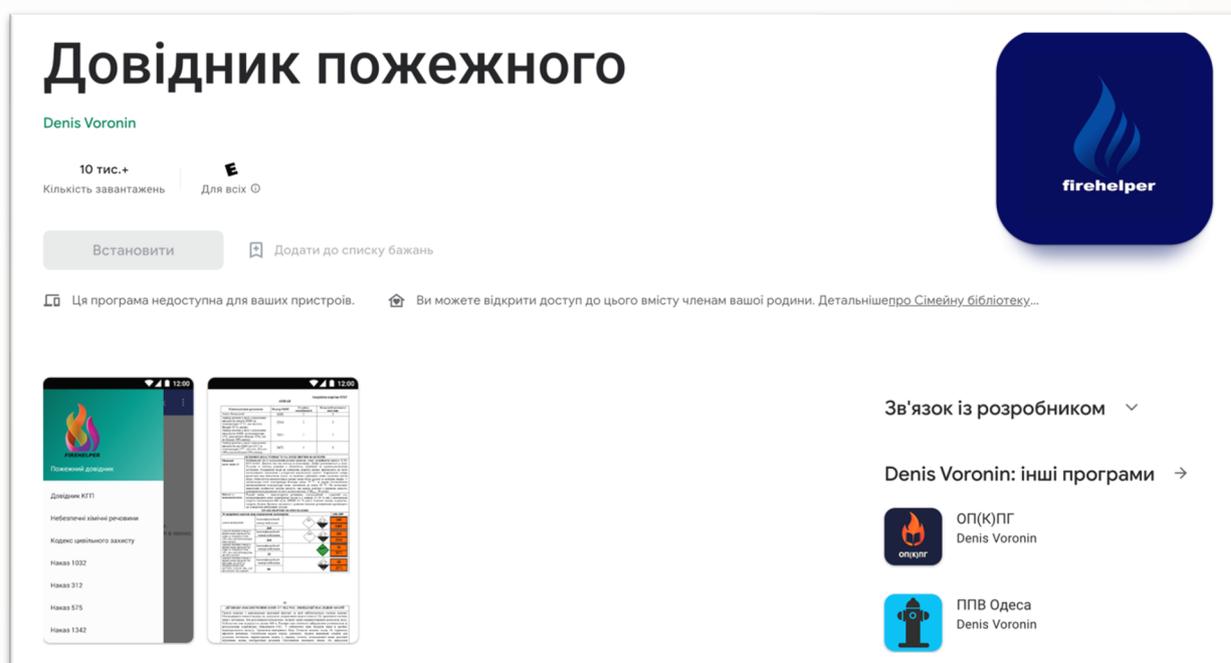

Рис. 4.4.8. Приклад мобільного додатку з пожежної безпеки

Довідник, в якому зібрано основну документацію, необхідну для роботи в ДСНС України.

Довідник включає в себе наступну документацію:

- Довідник керівника гасіння пожежі;
- Кодекс Цивільного захисту України;
- Наказ МВС №1032 від 07.10.2014 "Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій";
- Наказ МНС України № 312 від 07 травня 2007 «Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України»;
- Наказ МНС № 575 від 13.03.2012 "Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту";
- Наказ МНС № 1342 від 16.12.2011 "Настанова з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України";
- Наказ ДСНС України №107 від 01.04.2013р. "Методичні рекомендації з експлуатації та ремонту пожежних рукавів";
- Наказ МВС України №696 від 15.06.2015р. "Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання" + додатки;
- Наказ МНС України №1021 від 23.09.2011 «Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання та використання оперативних планів і карток пожежогасіння»;
- Нормативи з ПСП (Наказ МВС №1470 від 20.11.2015р. "Про затвердження Нормативів виконання навчальних вправ з підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України"

Див. [тут](#)

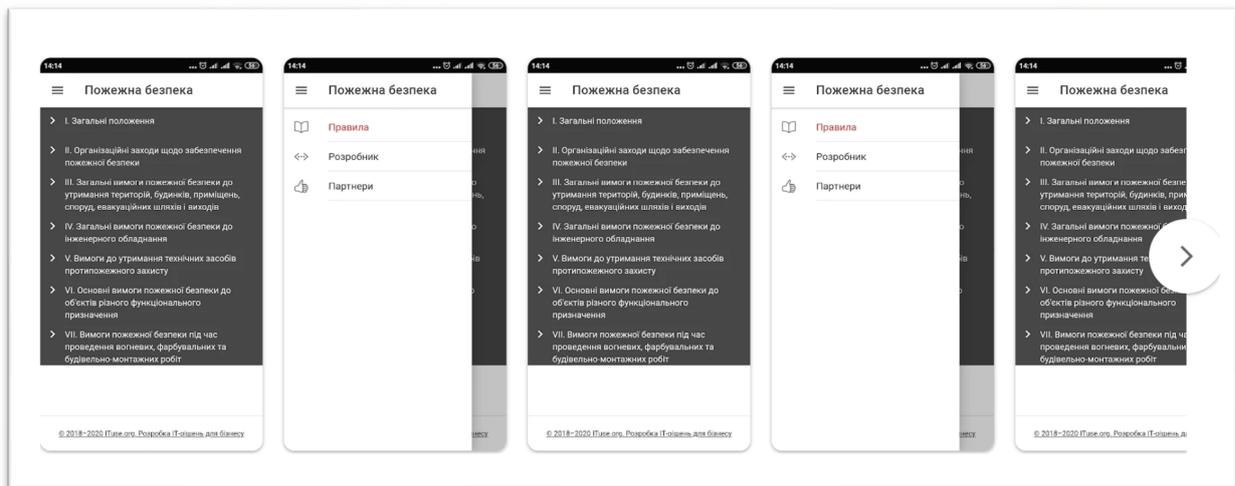
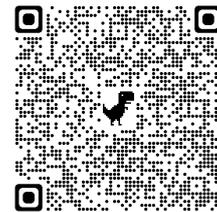

Рис. 4.4.9. Приклад мобільного додатку з пожежної безпеки

Нові правила пожежної безпеки в Україні тепер і в мобільному додатку. Зручна навігація. Надалі передбачено додавання нових нормативних документів у сфері пожежної та техногенної безпеки

Див. [тут](#)

ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА

Електробезпека - це дуже важлива тема, яка стосується безпеки людей, що працюють з електроустаткуванням. Існує кілька мобільних додатків, які можуть допомогти в цьому питанні. Ось декілька з них:

1. Electrical Safety First - цей додаток допомагає користувачам зрозуміти ризики, пов'язані з електрикою, та надає поради щодо того, як забезпечити безпеку при роботі з електроприладами.
2. OSHA Heat Safety Tool - цей додаток допомагає користувачам уникнути теплового удару, надаючи інформацію про температуру повітря та поради щодо безпеки при роботі в спеку.
3. iAuditor - цей додаток допомагає користувачам проводити перевірки безпеки на робочому місці, зокрема щодо електрики, та зберігати дані в хмарному сховищі для подальшого аналізу та співпраці з колегами.

4. Arc Flash Calculator - цей додаток допомагає користувачам обчислити ризики електромагнітного поля та потенційну енергію вибуху, що можуть виникнути при роботі з електроустаткуванням.

Ці додатки можуть бути корисними для професіоналів, які працюють з електрообладнанням, але не замінюють професійної консультації та підготовки. Перш ніж приступати до роботи з електрикою, необхідно докладно ознайомитися з відповідними стандартами безпеки.

Див. [тут](#)

Контент цього додатку гопнується на щоденній програмі Першої допомоги, розробленій Британським Червоним Хрестом

Офіційний додаток "Перша Допомога Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця" надає вам миттєвий доступ до інформації, необхідної для надання першої допомоги в найпоширеніших надзвичайних ситуаціях. За допомогою відео, інтерактивних тестів та простих покрокових рекомендацій ще ніколи не було так легко освоїти навички надання першої допомоги.

- Прості покрокові інструкції допоможуть вам у повсякденних сценаріях надання першої медичної допомоги.
- Додаток включає номери швидкої допомоги (911, 999 та 112), що дозволить Вам звернутися за допомогою у будь-який час, навіть під час подорожі за кордоном.
- Відео та анімації допоможуть навчатися першої медичної допомоги легко та із задоволенням.
- Рекомендації щодо безпеки, для найрізноманітніших умов, від суворих зимових погодних умов до ураганів, землетрусів та торнадо, допоможуть Вам підготуватися до надзвичайних ситуацій.
- Попередньо завантажений контент надасть Вам миттєвий доступ до всієї інформації про безпеку у будь-який час, навіть без підключення до Інтернету.
- Інтерактивні тести дозволять Вам заробити значки, якими Ви можете поділитися з друзями, щоб показати свої знання про надання першої медичної допомоги.

Додаток "Перша допомога" є корисним інструментом для тих, хто хоче навчитися надавати першу допомогу. Додаток містить інформацію про різні ситуації, коли може знадобитися перша допомога, і як правильно її надавати.

Основні функції додатка:

1. Інструкції по першій допомозі: Додаток містить інформацію про першу допомогу при різних травмах і захворюваннях, включаючи серцеві напади, опіки, кровотечі, вдихання диму та багато іншого. Він надає детальні інструкції про те, як правильно надавати першу допомогу в кожному конкретному випадку.
2. Інформація про небезпечні речовини: Додаток містить інформацію про небезпечні речовини, з якими можуть стикнутися люди в різних ситуаціях. Він надає рекомендації щодо безпечної роботи з цими речовинами та поради щодо того, як поводитися, якщо станеться небезпечна ситуація.
3. Збереження медичних даних: Додаток надає можливість зберігати медичні дані, такі як історія хвороби, ліки, алергії та інші важливі дані. Це допоможе медичному персоналу в разі надання медичної допомоги.
4. Автоматична надсилання повідомлень: Додаток може автоматично надсилати повідомлення в разі необхідності надання допомоги. Наприклад, він може надсилати повідомлення з медичними даними, алергіями та іншою корисною інформацією медичним працівникам.
5. Тестування знань: Додаток містить різноманітні тести.

Див. [тут](#)

4.5. ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ: ГРАНТОВІ ПРОГРАМИ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗПО

Рис. 4.5.1. Грантові програми

Ефективне впровадження сучасних технологій і рішень у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності (екзоскелети, VR/AR-симулятори, смарт-детектори, мобільні додатки тощо) у закладах професійної (професійно-технічної) освіти потребує не лише методичної готовності, а й стабільних фінансових ресурсів та партнерської підтримки.

Нормативна основа фінансування заходів з охорони праці

Відповідно до статті 19 Закону України «Про охорону праці» витрати на охорону праці для суб'єктів господарювання становлять не менше 0,5 % від фонду оплати праці за попередній рік. Для бюджетних установ (включаючи ЗПО) розмір витрат на охорону праці встановлюється у колективному договорі з урахуванням фінансових можливостей закладу. Кошти спрямовуються на забезпечення безпечних умов праці, навчання, медичні огляди, придбання засобів індивідуального захисту, модернізацію обладнання та впровадження цифрових інструментів (онлайн-інструктажі, тренінги з першої допомоги, електронні протоколи).

Можливі джерела додаткового фінансування

Для модернізації системи безпеки праці в ЗПО перспективними є такі інструменти:

- міжнародні грантові програми технічної допомоги та розвитку освіти;

- освітні та дослідницькі програми Європейського Союзу;
- проекти міжнародних агентств розвитку та організацій;
- партнерські програми з підприємствами-роботодавцями та галузевими асоціаціями.

Такі механізми дозволяють залучати кошти на придбання сучасного обладнання, розробку цифрових навчальних матеріалів, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та організацію тренінгів.

Міжнародні програми підтримки освітніх ініціатив

Серед програм, що мають потенціал для ЗПО, можна виокремити:

- програми Erasmus+ (підтримка освітніх інновацій, цифрової трансформації, розвитку компетентностей педагогів);
- проекти USAID (орієнтовані на відновлення людського капіталу, безпеку праці та стійкість освітніх систем);
- ініціативи GIZ та інших міжнародних партнерів (модернізація професійної освіти, впровадження сучасних стандартів охорони праці, співпраця з роботодавцями).

Практика участі українських ЗПО у таких програмах показує, що грантове фінансування дозволяє не лише оновити матеріально-технічну базу, а й адаптувати міжнародні підходи до культури безпеки в освітньому процесі.

Механізми впровадження інновацій у ЗПО

Процес впровадження сучасних рішень з охорони праці доцільно реалізовувати поетапно:

1. аналіз потреб закладу та оцінка ризиків у навчально-виробничому середовищі;
2. добір технологічних рішень відповідно до профілю підготовки;
3. підготовка педагогічних кадрів до використання цифрових інструментів;
4. пілотне впровадження з подальшою оцінкою ефективності;
5. масштабування успішних практик та інтеграція в освітньо-професійні програми.

Такий підхід відповідає принципам стратегічного управління безпекою та профілактики ризиків.

Партнерство з роботодавцями як фактор сталості

Важливим чинником ефективного впровадження інновацій є співпраця ЗПО з підприємствами та галузевими партнерами. Роботодавці зацікавлені у

підготовці фахівців, які володіють сучасними підходами до безпеки праці, тому дедалі частіше:

- надають обладнання для навчальних майстерень;
- беруть участь у спільних освітніх проєктах;
- підтримують апробацію нових технологій у навчальному процесі.

Таке партнерство дозволяє адаптувати навчально-методичне забезпечення до реальних умов виробництва та зменшити розрив між освітою і ринком праці. Інструменти фінансування та міжнародні партнерства виступають системоутворюючим чинником впровадження сучасних рішень з безпеки праці у закладах професійної освіти. Поєднання грантових програм, співпраці з роботодавцями та поетапної реалізації інновацій створює умови для формування стійкої культури безпеки, що відповідає глобальним тенденціям та стратегічним завданням післявоєнного відновлення України.

Геревенко А. М. Розвиток та перспектива участі закладів професійної освіти у грантових програмах та конкурсах як передумова успішності / А. М. Геревенко // Інноваційні технології при підготовці фахівців сфери послуг та народних ремесел в умовах воєнного та повоєнного часу : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (22 вересня 2022 року). – Біла Церква : Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2022. – С. 50–54. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732947/> (дата звернення: 01.02.2026).

Геревенко Андрій. Грантові можливості для якісної підготовки кваліфікованих робітників: електронний навчальний курс / Геревенко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 40 с.

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 4

Література наводиться за стандартами бібліографічного опису, прийнятими в наукових виданнях Національної академії педагогічних наук України та ДСТУ 8302:2015 (чинна редакція для електронних ресурсів та монографій). Джерела впорядковано за алфавітом авторів (або назв, якщо автора немає), з обов'язковим зазначенням URL та дати звернення для електронних ресурсів. Список охоплює ключові джерела, що використовувалися для аналізу сучасних тенденцій цифровізації та інновацій у сфері безпеки та здоров'я на роботі (БЗР) у закладах професійної освіти (ЗПО), включаючи матеріали виставки A+A (Дюссельдорф, 2025), вебінари, тези автора, офіційні платформи та грантові програми. Загальна кількість – 16 позицій для повного охоплення теми.

1. Геревенко А. М. Впровадження екзоскелетів у професійну освіту: сучасний погляд на безпеку та інновації : тези доповіді / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2025. – 3 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743715> (дата звернення: 31.01.2026).
2. Геревенко А. М. Забезпечення безпеки життєдіяльності під час проведення занять з професійно-теоретичної підготовки в ЗПО : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 68 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748290> (дата звернення: 31.01.2026).
3. Геревенко А. М. Нормативно-правова база у сфері охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти : електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / А. М. Геревенко. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. – 95 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748226> (дата звернення: 31.01.2026).
4. Довідник «Перша допомога» для населення / Товариство Червоного Хреста України. – Київ : ТЧХУ, 2025. – 42 с. – URL: [посилання на офіційний ресурс ТЧХУ (дата звернення: 31.01.2026)].
5. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII (у редакції від 12.09.2025). – Відомості Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 31.01.2026).
6. Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX. – Офіційний вісник України. – 2025. – № 75. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20> (дата звернення: 31.01.2026). (Визначає дуальну форму освіти та інтеграцію інновацій у підготовку фахівців, включаючи безпеку.)
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» (зі змінами 2024–2025 рр.). – URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 31.01.2026). (Регулює організацію БЗР у ЗПО, включаючи використання цифрових інструментів.)
8. НПАОП 0.00-4.12-05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : затв. наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15 (у редакції від 25.10.2024). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05> (дата звернення: 31.01.2026). (Визначає порядок навчання, включаючи інноваційні форми перевірки знань.)
 9. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2024 № 600 «Про затвердження Порядку ведення електронного документообігу в системі охорони праці». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 31.01.2026). (Регулює електронний документообіг, що є основою для цифрових інструментів у ЗПО.)
 10. Рекомендації щодо організації охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану : лист МОН України від 29.05.2025 № 1/11233-25. – URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 31.01.2026). (Практичні рекомендації щодо адаптації БЗР до умов війни, включаючи цифрові інструменти.)
 11. Управління ризиками в системі охорони праці закладів освіти : монографія / за
 12. А+А 2025. Підсумки міжнародної виставки безпеки та здоров'я на роботі (Дюссельдорф, 2025 р.) : вебінар «Світові тенденції у сфері БЗР». – URL: [посилання на запис вебінару або офіційний сайт виставки] (дата звернення: 31.01.2026). (Матеріали вебінару з аналізом глобальних трендів, екзоскелетів, VR та смарт-технологій.)
 13. Pixaera Platform. Інтегрована платформа для підвищення готовності до безпеки [Електронний ресурс]. – URL: <https://pixaera.com/platform/> (дата звернення: 31.01.2026). (Офіційний сайт платформи з описом VR/AR-рішень для БЗР.)
 14. Praeventionsforum+. Платформа знань з безпеки праці та здоров'я працівників [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.praeventionsforum-plus.info/uk> (дата звернення: 31.01.2026). (Європейська платформа з українською версією, модулі з моніторингу ризиків та інновацій.)
 15. VR-симулятор вогнегасника СИМ-3 [Електронний ресурс] / Novator-SIM. – URL: <https://www.novator-sim.org.ua/#compset> (дата звернення: 31.01.2026). (Офіційний сайт симулятора для тренувань з пожежної безпеки без реальних вогнегасників.)
 16. Грантовий конкурс для закладів ПТО/ФПО : інформаційний банер та умови конкурсу [Електронний ресурс] / USAID, IREX. – URL: [посилання на офіційний сайт конкурсу або USAID/IREX] (дата звернення: 31.01.2026).

(Офіційні матеріали конкурсу на покращення цифрової інфраструктури та безпеки в ЗПО, дедлайн 20 жовтня 2024 р.)

ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Аварія - надзвичайна подія в технічній системі, що супроводжується руйнуванням споруд та/або технічних пристроїв, неконтрольованими вибухами та/або викидами небезпечних речовин, не пов'язана із загибеллю людей, при якій відновлення технічних засобів неможливе або економічно недоцільне. (ДСТУ 2293:2014 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять»)

Акт про нещасний випадок на виробництві - офіційний документ, складений комісією з розслідування нещасного випадку, внаслідок якого працівник (або здобувач освіти під час практики) втратив працездатність щонайменше на один день або переведений на легшу роботу терміном щонайменше на один день, або настала смерть. (Постанова КМУ від 30.11.2011 № 1232 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», зі змінами)

Аналіз ризиків - систематичний процес виявлення, ідентифікації, оцінки та ранжування можливих ризиків на робочому місці з метою їх подальшого управління та мінімізації. (Закон України «Про охорону праці», ст. 13; Маслова О.В., Гончарова І.П. Ризикоорієнтовні підходи в охороні праці: електронний навчальний курс. 2023)

Безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, за якого явища, процеси та об'єкти не можуть завдати шкоди, несумісної зі здоров'ям, життям людини, її благополуччям. (ДСТУ 2293:2014)

Безпека життєдіяльності (БЖД) - галузь знань і науково-практична діяльність, спрямована на формування безпеки та попередження небезпек шляхом вивчення закономірностей виникнення небезпек, їхніх властивостей, наслідків впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання. (Маслова О.В., Гончарова І.П. 2023)

Безпека праці - стан умов праці, за якого виключено або зведено до мінімуму вплив небезпечних і шкідливих виробничих чинників на здоров'я та працездатність працівників (здобувачів освіти під час практики). (Закон України «Про охорону праці», ст. 1; ДСТУ 2293:2014)

Безпечні умови праці - умови праці, за яких вплив виробничих чинників на працівників не перевищує гігієнічних нормативів, а ризик травмування або професійного захворювання зведено до мінімуму. (ДСТУ 2293:2014)

Виробничий травматизм - сукупність виробничих травм і нещасних випадків на виробництві (включаючи практику в ЗПО) за певний період. (ДСТУ 2293:2014)

Виробничий чинник - елемент виробничого середовища, що впливає на працездатність та здоров'я людини (фізичний, хімічний, біологічний, психофізіологічний). (ДСТУ 2293:2014)

Гігієнічний норматив - науково обґрунтований і офіційно регламентований рівень шкідливого чинника, перевищення якого може призвести до захворювання або інших несприятливих наслідків. (ДСТУ 2293:2014)

Державний нагляд за охороною праці - діяльність уповноважених органів (Держпраці) з контролю за дотриманням законодавства про охорону праці. (Закон України «Про охорону праці», ст. 36–38; ДСТУ 2293:2014)

Екзоскелет - носимий роботизований пристрій, що підсилює м'язову силу людини, зменшує фізичне навантаження на опорно-руховий апарат під час підйому вантажів, нахилів чи повторюваних рухів, використовується для профілактики скелетно-м'язових розладів і підвищення продуктивності праці. (Геревенко А.М. Впровадження екзоскелетів у професійну освіту: сучасний погляд на безпеку та інновації: тези доповіді. 2025)

Інструктаж з охорони праці - навчання працівників (здобувачів освіти) правилам безпечного виконання роботи та дій у разі надзвичайної ситуації. (ДСТУ 2293:2014; НПАОП 0.00-4.12-05)

Медичний огляд - огляд працівників комісією лікарів для визначення придатності до роботи за станом здоров'я (попередній та періодичний). (ДСТУ 2293:2014)

Небезпека - явище, процес або об'єкт, здатний завдати шкоди здоров'ю, життю людини або навколишньому середовищу. (ДСТУ 2293:2014)

Небезпечний виробничий чинник - виробничий чинник, вплив якого може призвести до гострого отруєння, раптового погіршення здоров'я або смерті. (ДСТУ 2293:2014)

Нещасний випадок на виробництві - нещасний випадок, що стався під час виконання трудових обов'язків або виробничого навчання. (ДСТУ 2293:2014; Постанова КМУ від 30.11.2011 № 1232)

Охорона праці - система законодавчих, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності. (Закон України «Про охорону праці», ст. 1)

Оцінка ризиків - процес виявлення, ідентифікації та кількісної/якісної оцінки ризиків з метою їх управління. (ДСТУ 2293:2014)

Пожежна безпека - стан захищеності людини, майна та суспільства від пожеж. (ДСТУ 2293:2014)

Профілактика травматизму - комплекс заходів з попередження травм та інших ушкоджень на робочому місці. (ДСТУ 2293:2014)

Ризик - імовірність реалізації небезпеки з певними наслідками. (ДСТУ 2293:2014)

Ризик-орієнтований підхід - підхід, що базується на виявленні, оцінці та мінімізації ризиків на робочому місці. (Закон України «Про охорону праці», ст. 13)

Система управління охороною праці (СУОП) - сукупність взаємопов'язаних організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки праці. (Закон України «Про охорону праці», ст. 13)

Шкідливий виробничий чинник - виробничий чинник, вплив якого може призвести до захворювання, зниження працездатності або негативного впливу на здоров'я нащадків. (ДСТУ 2293:2014)

Засіб індивідуального захисту (ЗІЗ) - пристрій або засіб, що забезпечує захист організму людини від небезпечних і шкідливих виробничих чинників (окуляри, рукавички, каски тощо). (ДСТУ 2293:2014; Закон «Про охорону праці», ст. 8)

Засіб колективного захисту - засіб, конструктивно або функціонально пов'язаний з обладнанням, процесом, приміщенням чи майданчиком (вентиляція, заземлення, огорожі). (ДСТУ 2293:2014)

Перша допомога - комплекс заходів щодо попередження погіршення стану здоров'я потерпілого до прибуття медичної допомоги. (ДСТУ 2293:2014)

Надзвичайна ситуація (НС) - обстановка на певній території внаслідок аварії, катастрофи, стихійного лиха, що призвела до людських жертв, шкоди здоров'ю, матеріальних втрат або порушення умов життєдіяльності. (Маслова О.В., Гончарова І.П. Ризикоорієнтовні підходи в охороні праці: електронний навчальний курс. 2023)

Електронний документообіг в охороні праці - використання електронних документів та електронних підписів для ведення журналів інструктажів, протоколів перевірки знань, наказів та інших документів з охорони праці. (Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV)

Цифровий підпис - вид електронного підпису, що базується на криптографічних алгоритмах і забезпечує юридичну чинність електронного документа. (Закон України «Про електронні довірчі послуги», ст. 1)

Культура безпеки - сукупність цінностей, норм, стандартів і поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки. (ДСТУ 2293:2014)

Інструкція з охорони праці - локальний нормативний акт, що встановлює вимоги безпеки під час виконання конкретних видів робіт або експлуатації обладнання. (ДНАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці»)

Робоче місце - місце постійного або тимчасового перебування працівника під час трудової діяльності. (ДСТУ 2293:2014)

Виробниче середовище - сукупність фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних чинників, що впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі трудової діяльності. (ДСТУ 2293:2014)

Психосоціальний ризик - ризик для психічного здоров'я та благополуччя працівника, пов'язаний з організацією праці, соціальними відносинами, стресом та навантаженням. (Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15.01.2025 № 4223-IX)

